

Ismeretterjesztő kifestő
gyermeknek és szüleiknek

KAZETTÁS MENNYEZETEK

Kazettás mennyezetek

Ismeretterjesztő kifestő gyermekeknek és szüleiknek

Bérczi Szaniszló, Bérczi Zsófia, Bérczi Katalin

A reformáció sok mindenben az ősi egyszerűséget hozta vissza a kereszténységbe. A templomok falát lemeszelték, egyszerűsödött a templomok belső bútorzata is. Központi szerepet kapott az igehirdetés helye, a szószék, és az Úrvacsora kiosztásának helye, az Úrasztala. Az ünnep azonban mindig megkövetelte azt, hogy különös gondossággal alakítsa ki a közösség, akár az egyszerű helyszíneket is. A templom mindig a közösség találkozásának a legfontosabb helyszíne volt. Ezért a reformáció korában fölvirágzott reneszánsz művészet fokozatosan helyet kapott a díszekben leegyszerűsödött református templomokban. Fokozatosan jelent meg például a fatábla festészet, mely a karzat mellvédlapjait és a mennyezet kazettáit díszítette képekkel. Itáliában nemcsak a fejedelmeknek, a gazdag kereskedőknek és más polgároknak a lakóhelyét, hanem a társadalmi szervezetek épületeinek (városháza, posztócsarnok, s sok más építészeti alkotásnak) a díszítését formálta a korabeli reneszánsz művészet. Magyarországon, a három részre szakadt országban, inkább csak a fejedelmi udvar győzte a művészet pártolását. A templomi művészet azonban, bár fogadott be mintákat a főúri-fejedelmi alkotásokból, szorosan összefonódott a népművészettel is. Míg a népművészet egyszerűségében is gazdag díszítés-, forma- és gondolatvilága az oltárkendők, a ruházat és a díszítőművészet más szinterei (pl. falfestészet ismét) számára adta a legtöbbet, a legismertebb, - mert egykor a leginkább elterjedt - református művészeti alkotás a festett kazettás mennyezet lett.

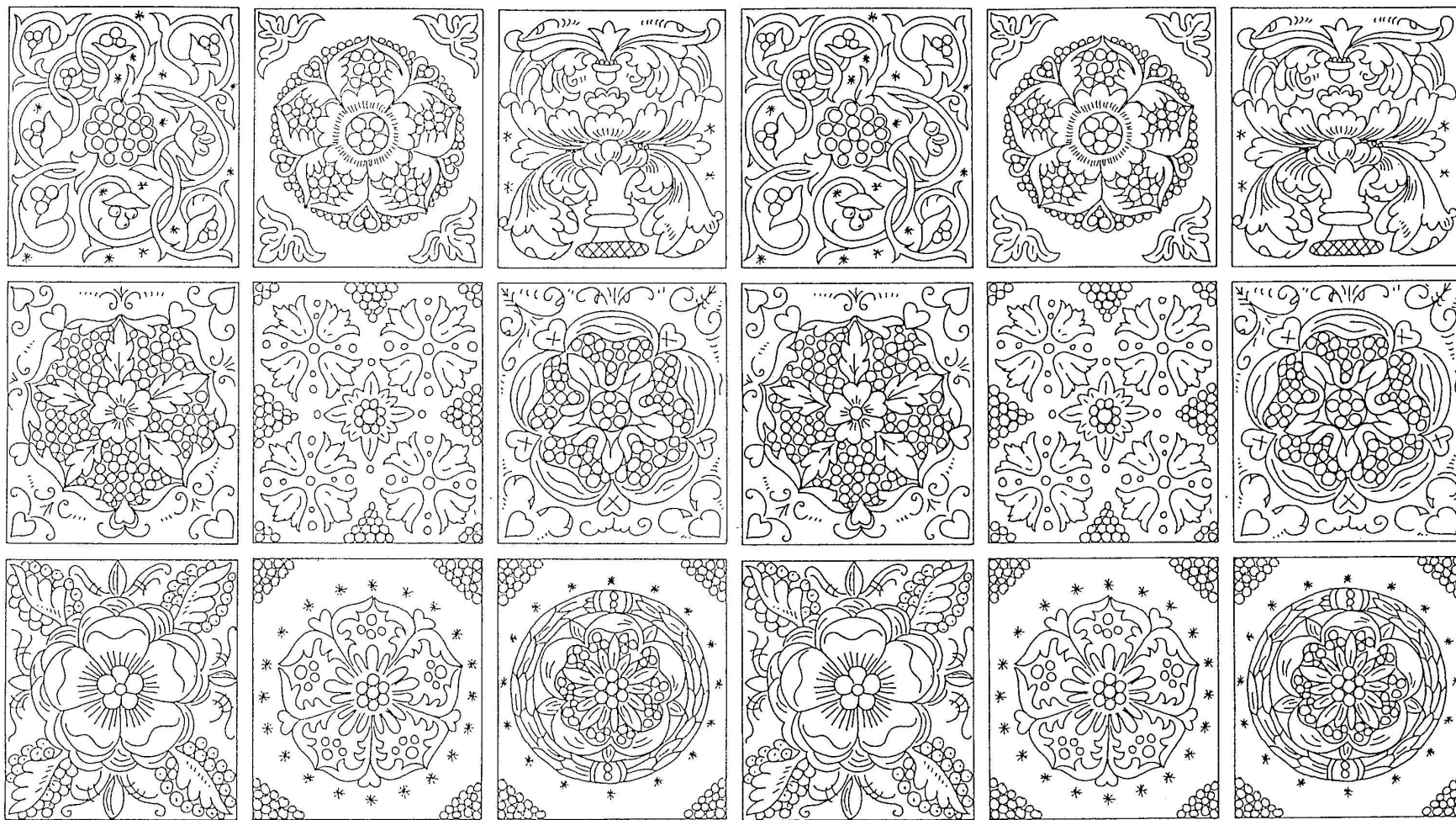
A festett kazettás mennyezetek eredeti forrásának az itáliai reneszánsz táblafestészetet tekintik. Az építészeti forma Itáliából közvetített fejedelmi építészeti megoldása mellett maga a mintakincs sokat őriz a magyar népművészeti hagyományból is. A kazettás mennyezetek ma is látható gazdag motívumkincse szorosan egybefonódik más népművészeti alkotások díszítő kincsével. Egyes növényi díszítőmotívumok is lehetnek ugyan itáliai eredetűek, ez azonban megihlette a hazai asztalos mestereket, akik e templomkazettákat kifestették. Ez az ösztönöző hatás csak a gazdag hazai népművészettel együtt alakíthatta ki azt a formai nyelvet, amit ma ugyanúgy sorolhatunk művészeti korszaknak a hazai templom-művészetben, mint néhány évszázaddal korábban a Szent László legenda falfestészetet megtermékenyítő korszakát.

A magyarországi népek mindig őriztek hagyományokat az eurázsiai műveltségéből. A beszélt nyelvben élő régiségekre bizonyították ezt a máig való továbbélést Erdélyi Zsuzsa vagy Kallós Zoltán népi imádság gyűjtései, vagy a századelőn Kodály és Bartók népdalgyűjtései. Ugyanígy képzelhetjük el ezt a régi korokban is, és a műveltségnek és a művészeti alkotásoknak más területein is. Az eurázsiai művészetnek egy korábbi magasművészeti ága volt a Közép Ázsiából (régészeti feltárásokból) ma már jól ismert freskőfestészet (Afrasiab, Pendzsikent). Valamilyen formában ez tért vissza, elevenedett meg és kapott újra helyet templomainkban a Szent László legendával. Ennek révén jelölhet ma korszakot a romanika templomi művészetében a Szent László legendával díszített templomok freskőfestésze. S a Szent László legendához hasonlóan vált a templomi művészet ösztönzőjévé a reneszánsz művészet néhány alkotási formája is: esetünkben a kazettás mennyezet. Ahogyan kissé korábban a románkori építészetben gyakori íves árkádsor volt a megtermékenyítője a népi művészeti képzeletnek, s lett a reneszánsz korban ismét megerősítve, mert a reneszánsz árkádsor szintén kedvelt építészeti forma volt. Igen szép példáit találjuk a magyarországi kazettás mennyezeteknek a Felső Tisza vidékén, Somogyban és Baranyában a Dráva mentén, Heves, Gömör, Borsod, Zemplén megye területén, de végig az egész Felvidéken és különösen gazdagon Erdélyben. Az erdélyiek közül a két legrégebbi az adamosi és a gogánváraljai festett kazettás famennyezet. A Felső Tisza vidékéről Gyügye és Csengersima templomaiból, s Erdélyből Tancs, Okland és Gelence templomaiból mutatunk be példákat kifestőnkben.

Ahogyan tehát az árkádos tornácsort kiválasztotta a népi művészeti képzelet s magáénak érezve alkalmazta évszázadokon át, úgy választotta kedves alkotási formává a festett mennyezetkazettákat néhány évszázaddal később. Reméljük, hogy az Eurázsiai Művészetek kifestőkönyv sorozatnak ezt az új darabját is szeretettel fogadják az olvasók. A népművészeti motívumok sokak szívéhez közel állnak. Kifestésükhöz, vagy akár csak nézegetésükhöz is jó szórakozást kívánnak a

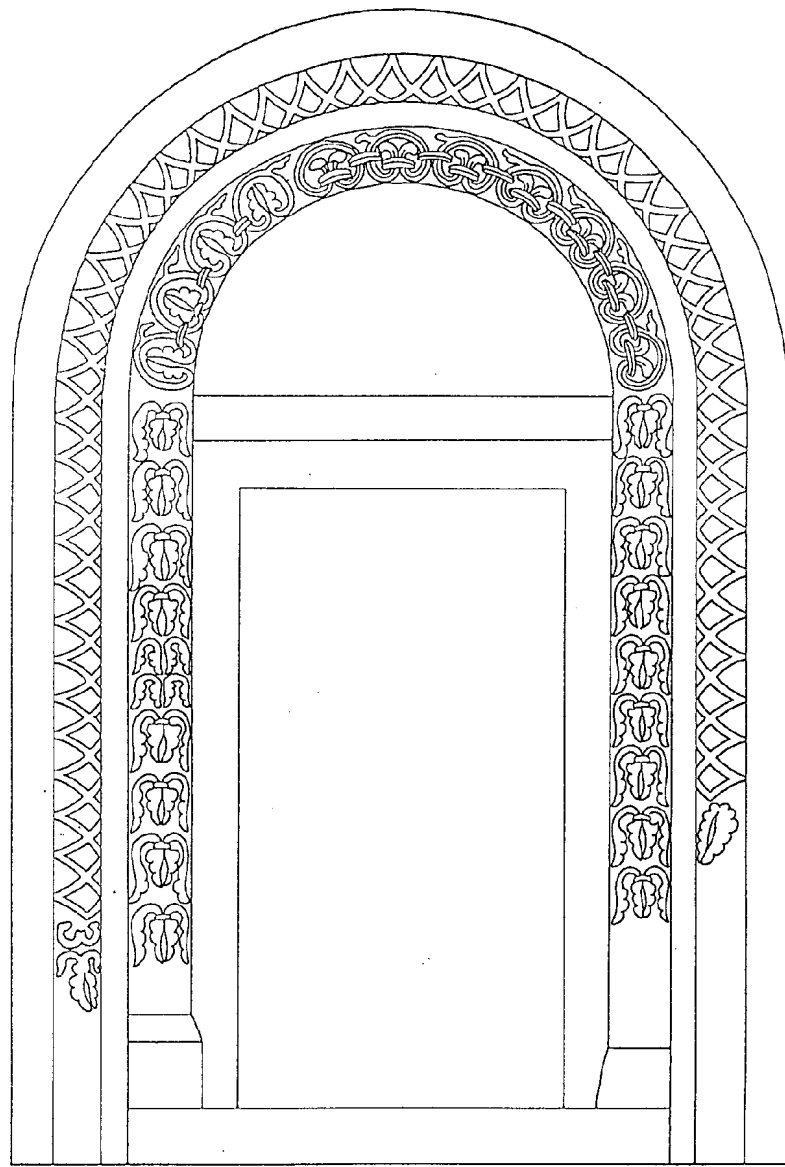
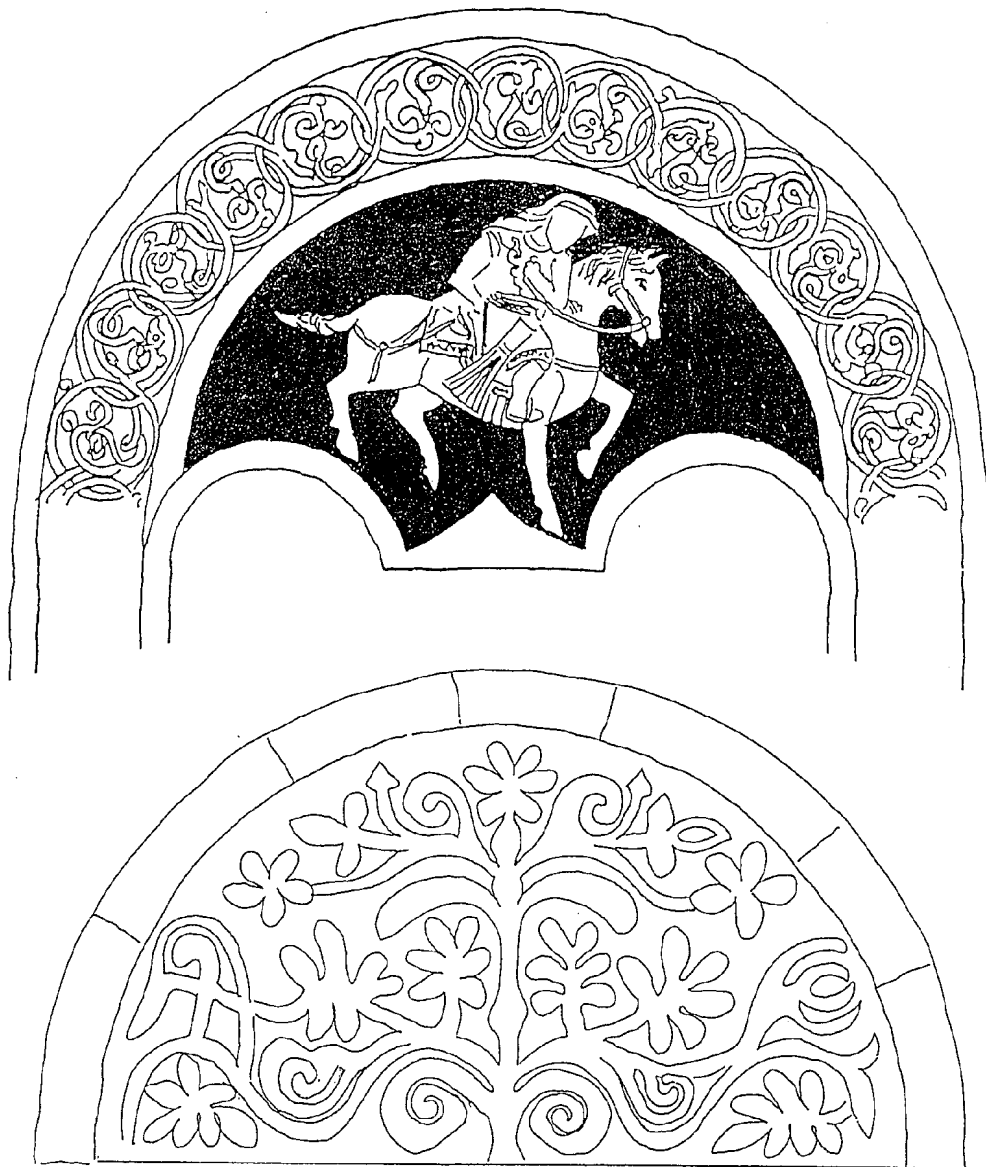
szerzők

A Természet és Környezetvédő Tanárok Egyesülete tagjainak támogatásával kiadott kiállítási és kifestő sorozat megjelentetésében örömmel segítettek
Tóth Albert, Gulyás Pálné, Veszselovszky Endréné, Deákné Demjén Ilona és Deák Gyula

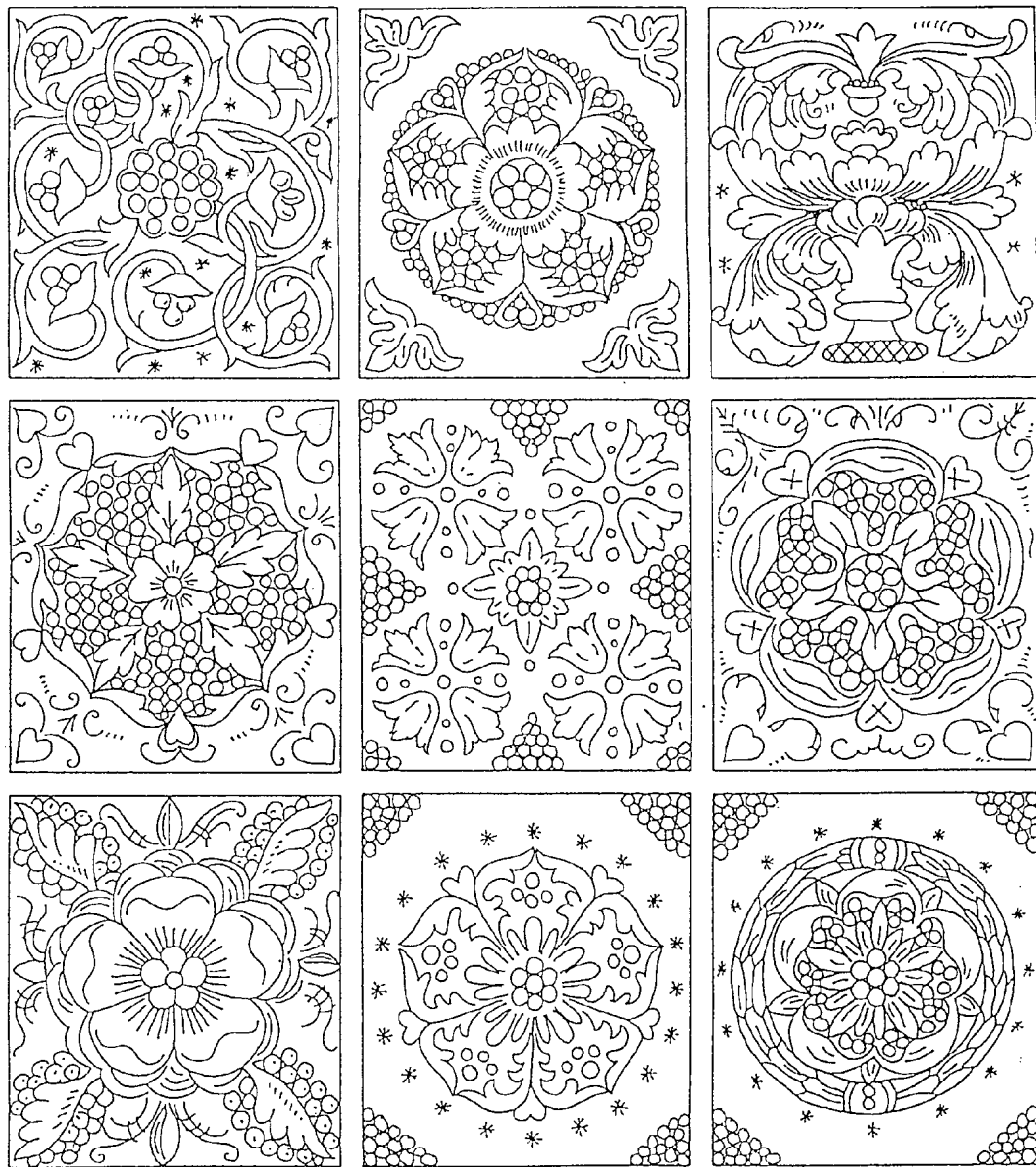
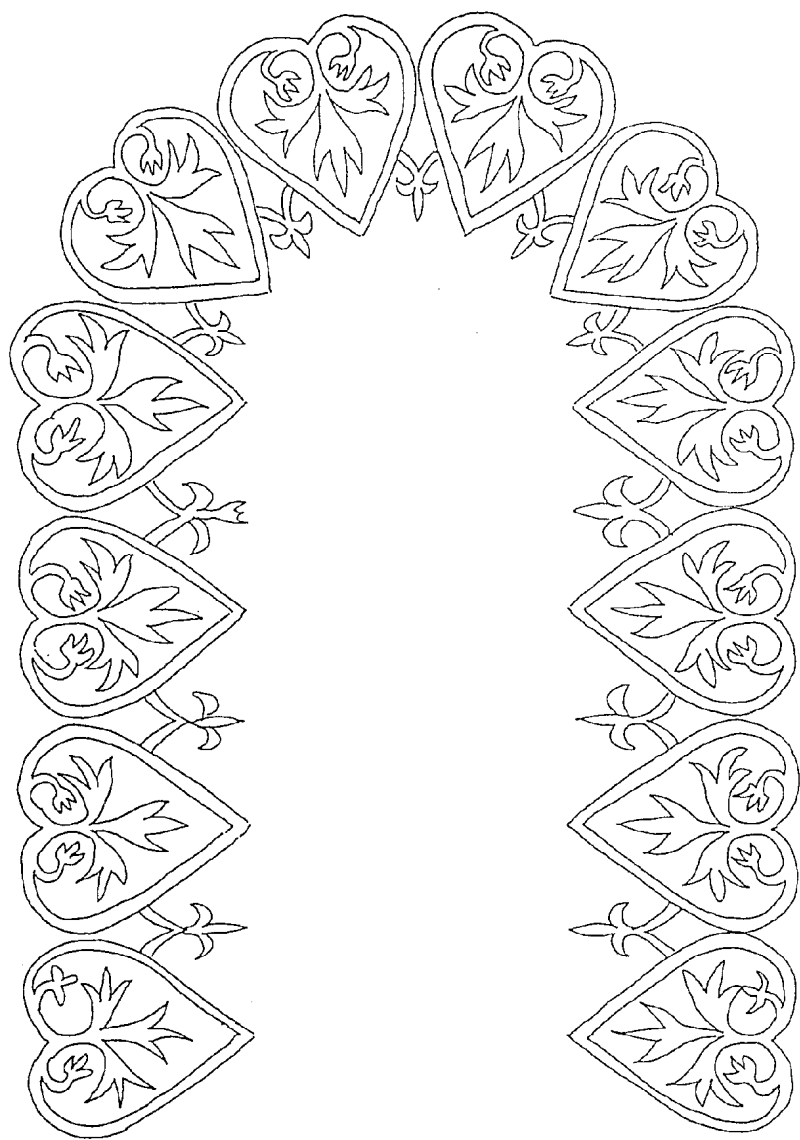

KAZETTÁS MIENNYEZETEK

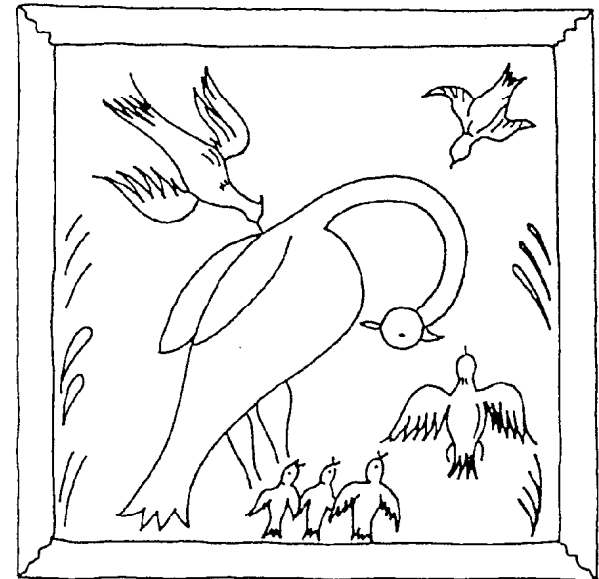
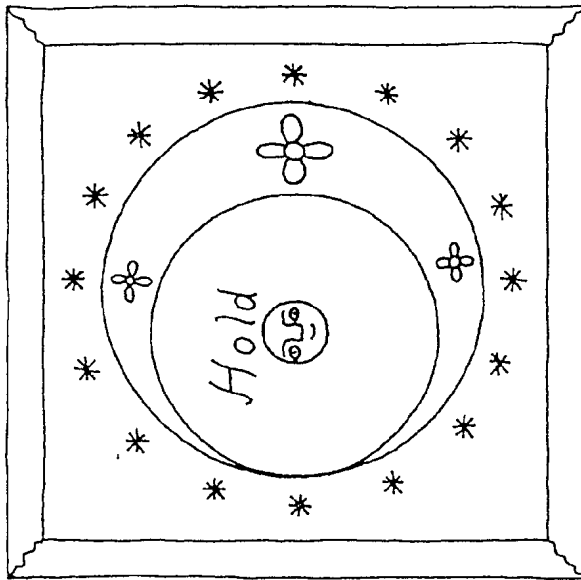
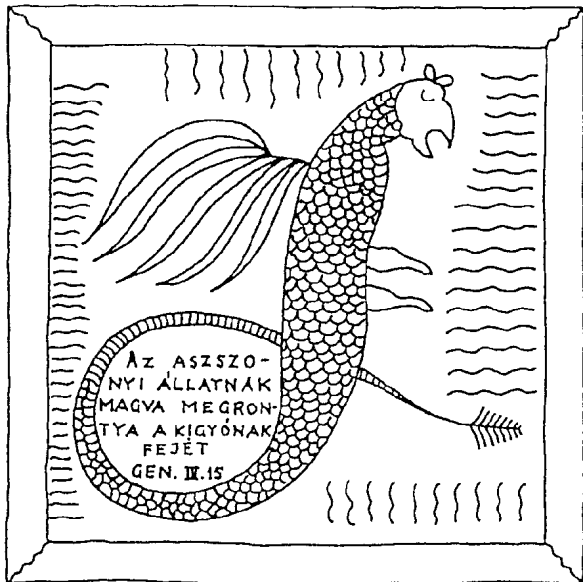
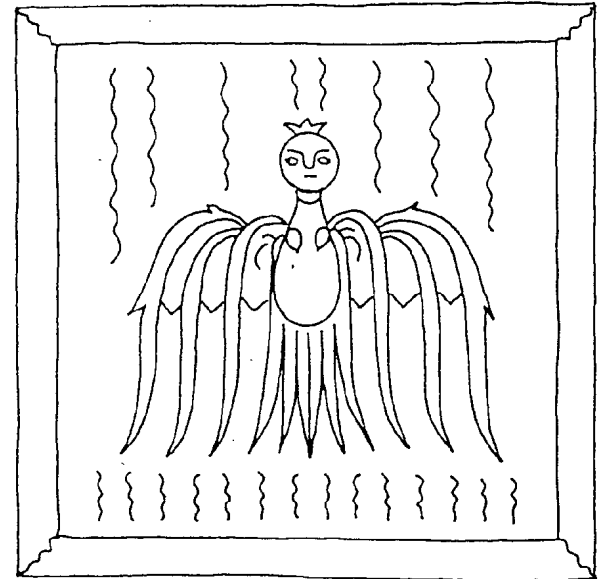
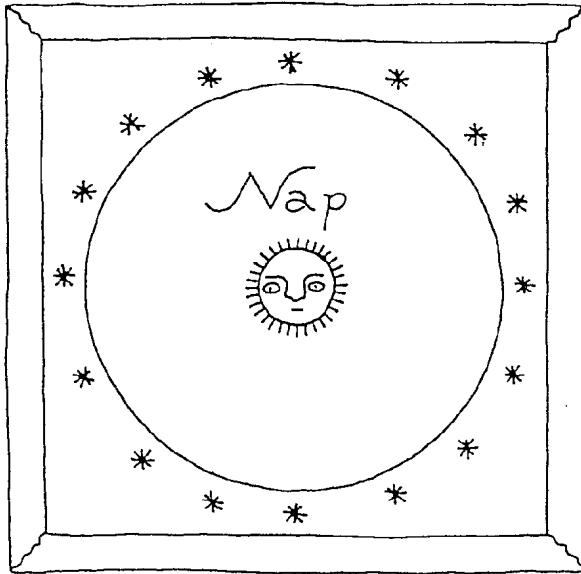
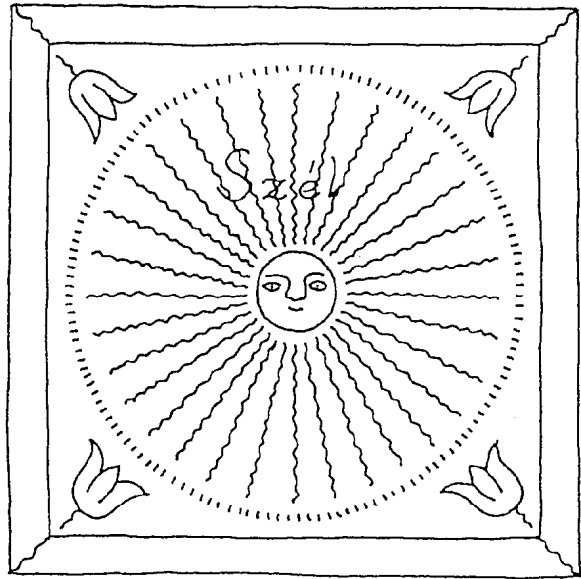
Összeállította és megrajzolta: Bérczi Szaniszló, Bérczi Zsófia, Bérczi Katalin. Budapest, 1995.

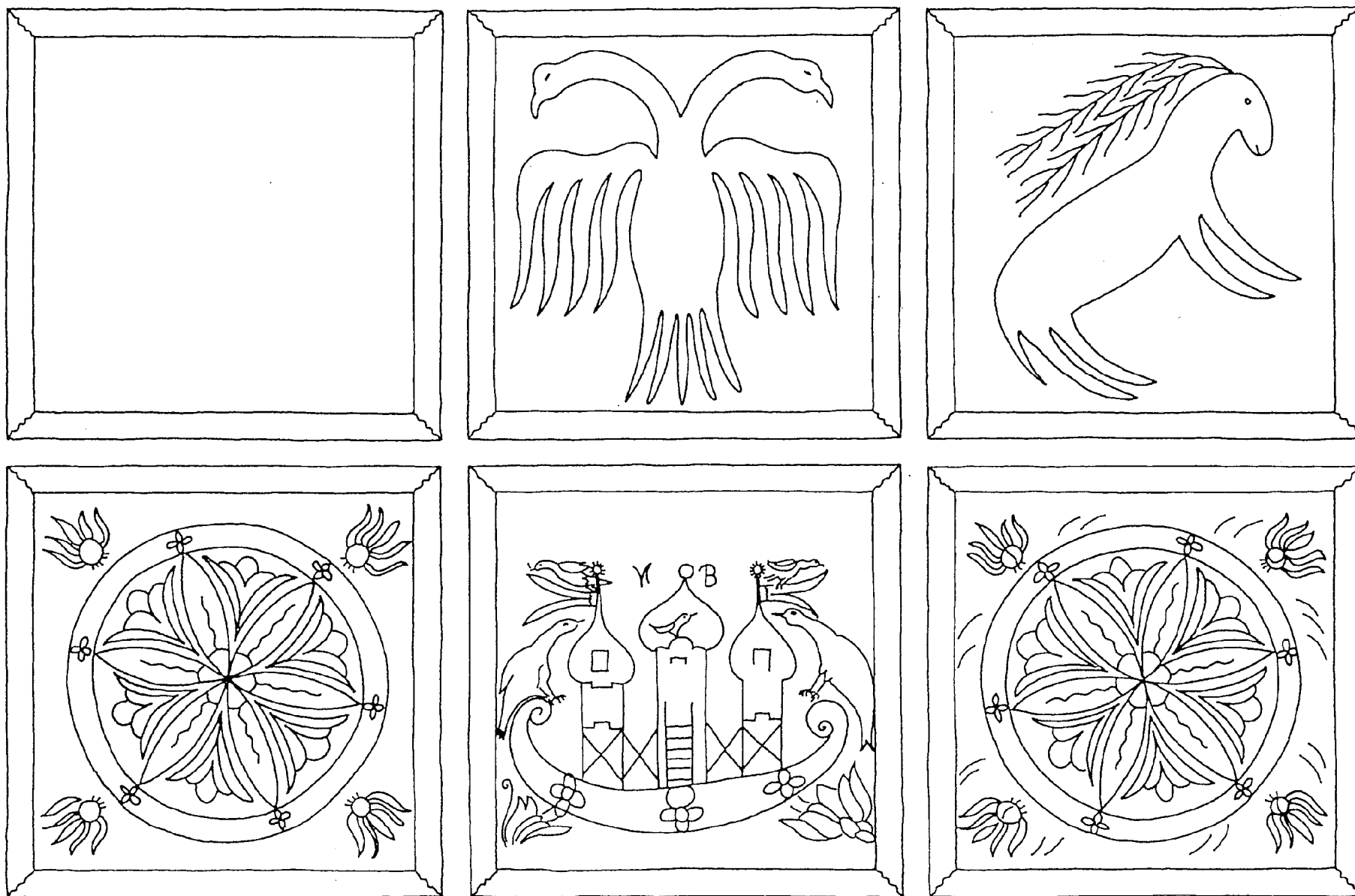
A templom lelkünk megerősítésének a helye. Mindenkor fontos volt, ezért is díszítették. A kaukázusi lovas, a monszlói életfa, és az őrszentpéteri palmettafríz a természeti műveltségű ember gondolatvilágából ősi jelképeket a templomkapun. S e régi nagy gondolatkör elevenedik meg a kazettás mennyezeteken is.

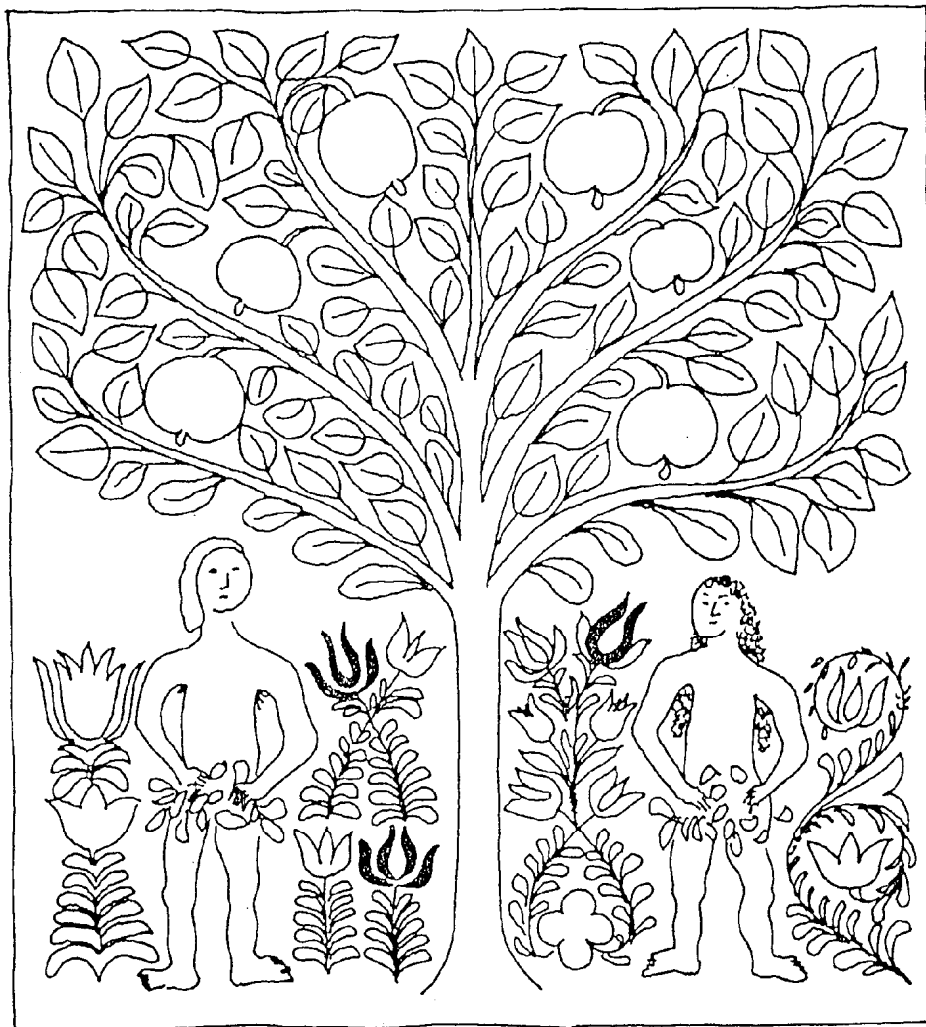
A templomablak a yalódi, a mennyezet a lelkünkben élő égi fények felé nyílik. Mindkét ablakra legtöbbször gazdag virágdiszítéssel hívja föl figyelmünket az alkotó mester. Balról a somorjai templom ablakáról, jobbról a gelencei /v. Háromszék m./ templom mennyezetkazettáiról mutatunk be részletet.

Égi és égiekre utaló földi jelképek láthatók a csengersimai kazettákon, Szabolcs-Szatmár megyéből.

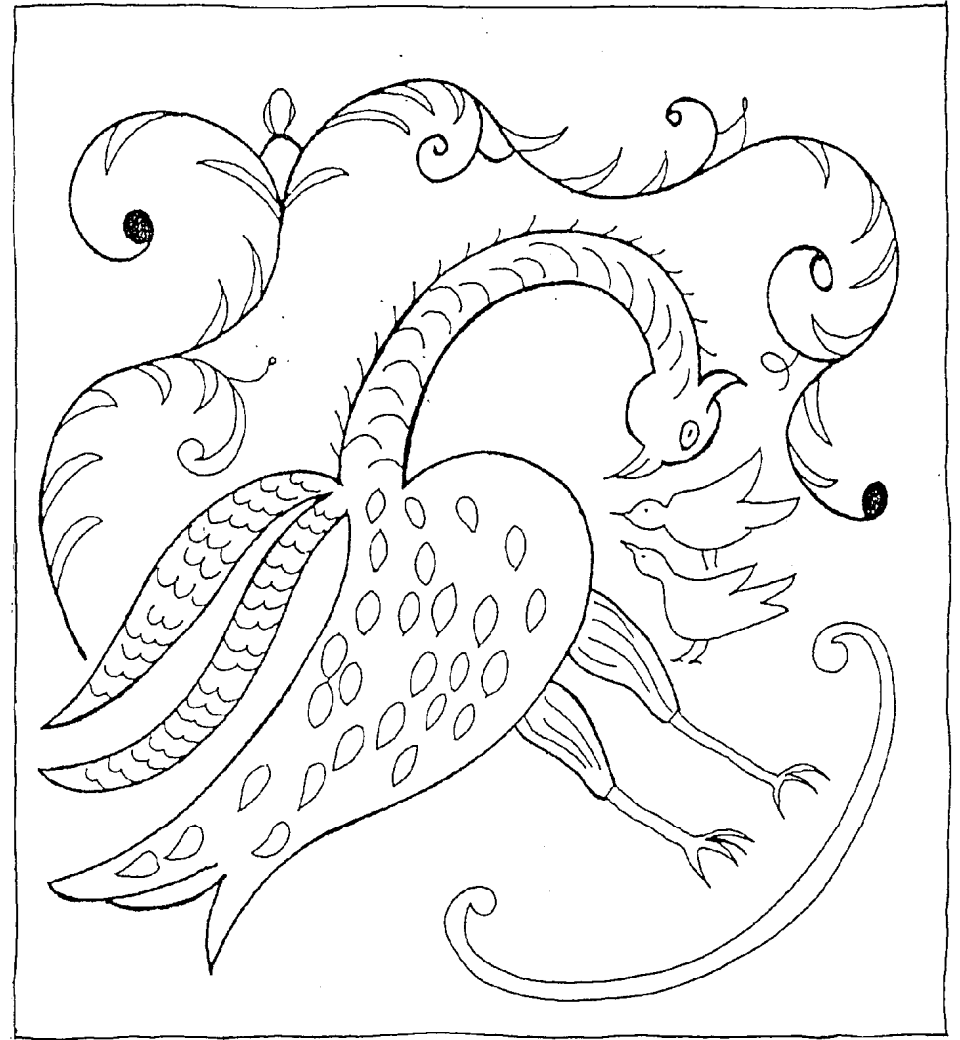
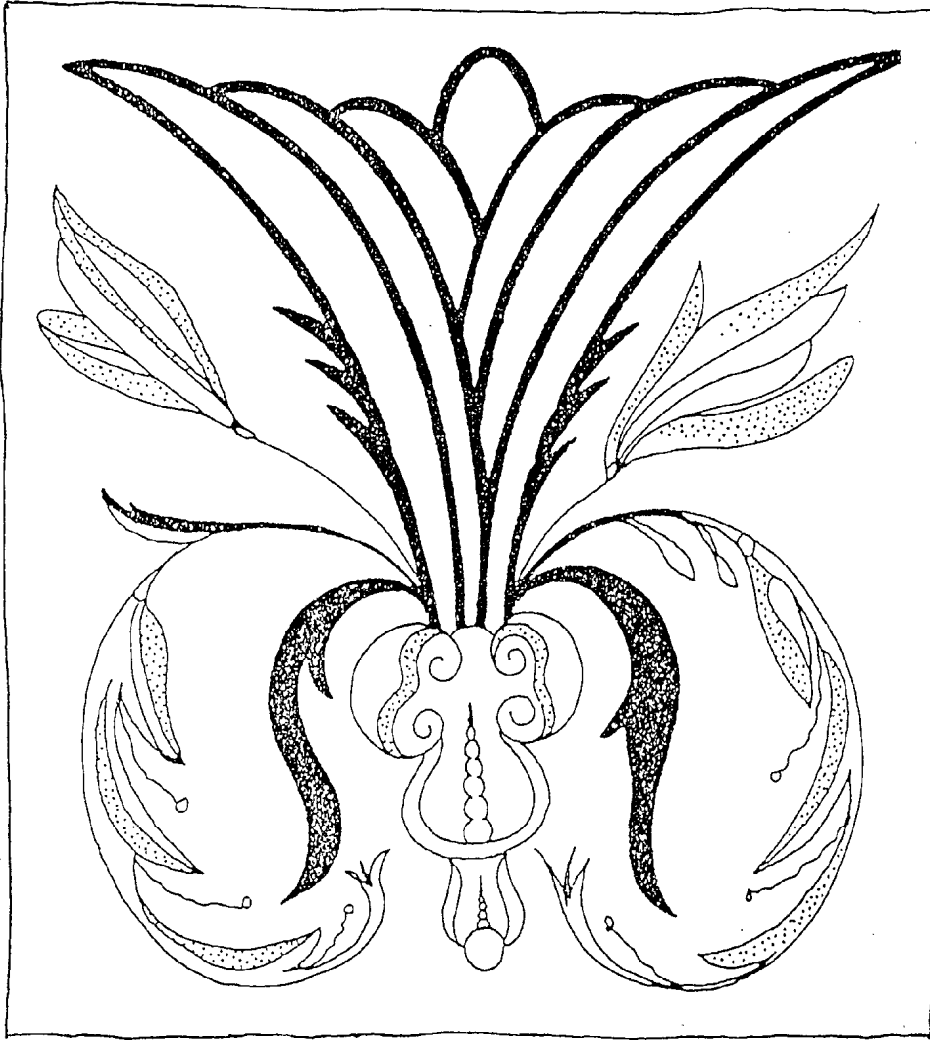

Fönt homoródoklandi, lent csengersimai mennyezetkazetták./Okland Udvarhelyszék megyében yan, Erdélyben/

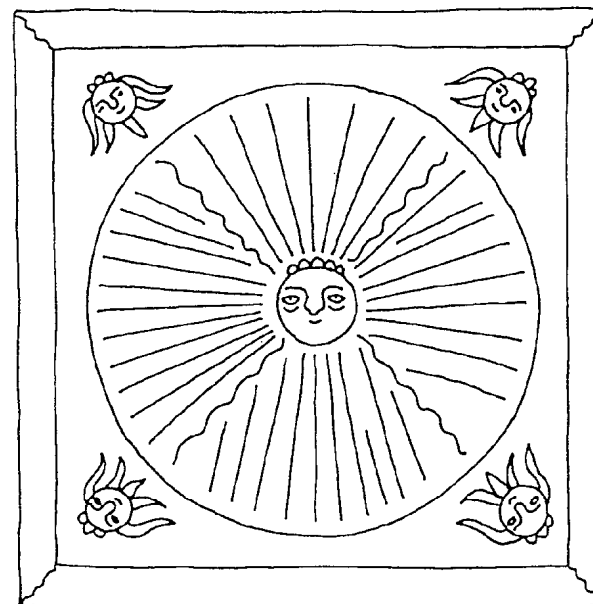
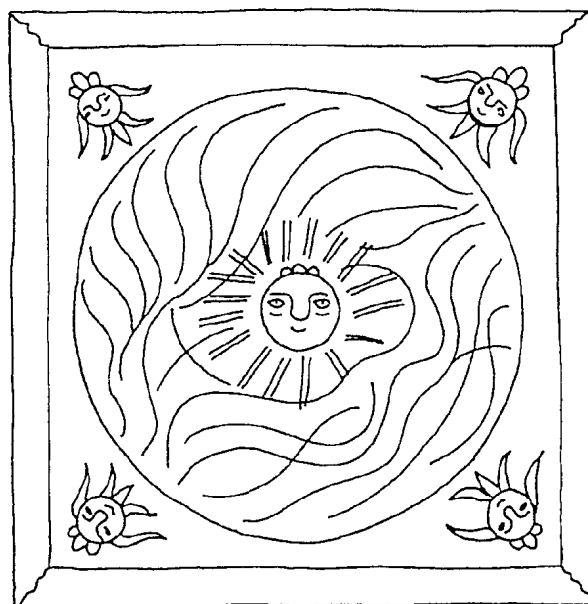
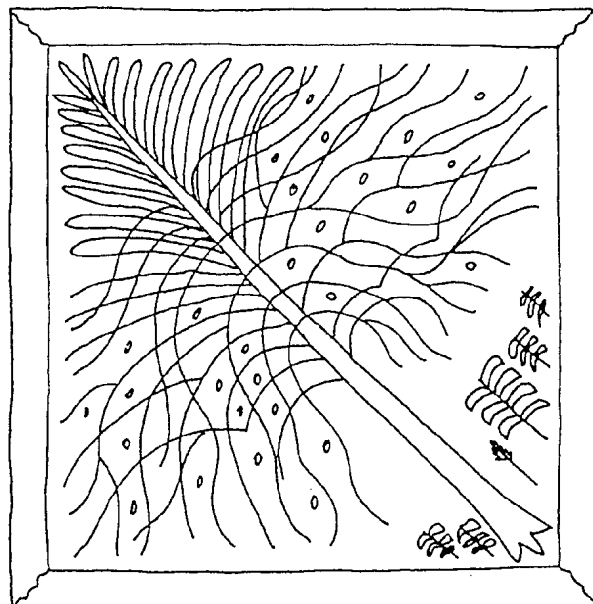
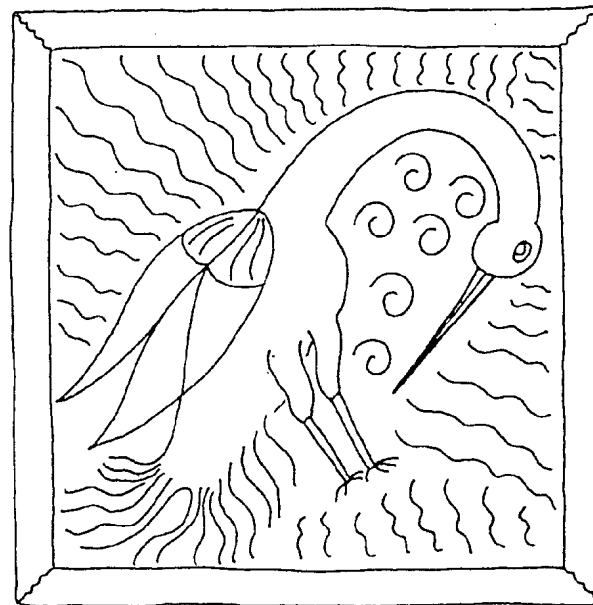
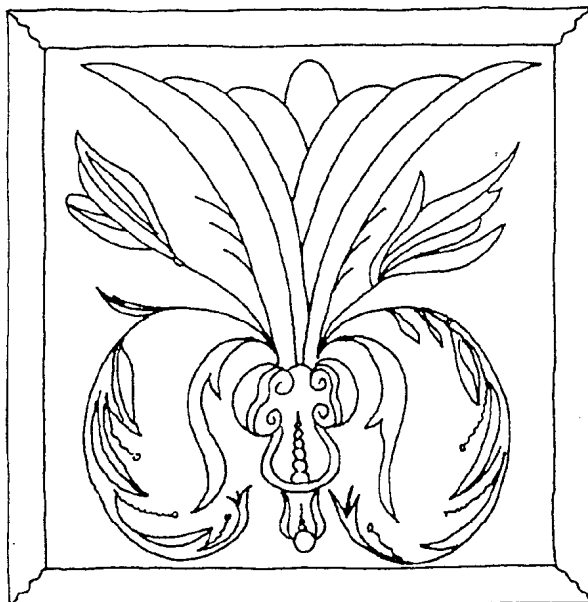
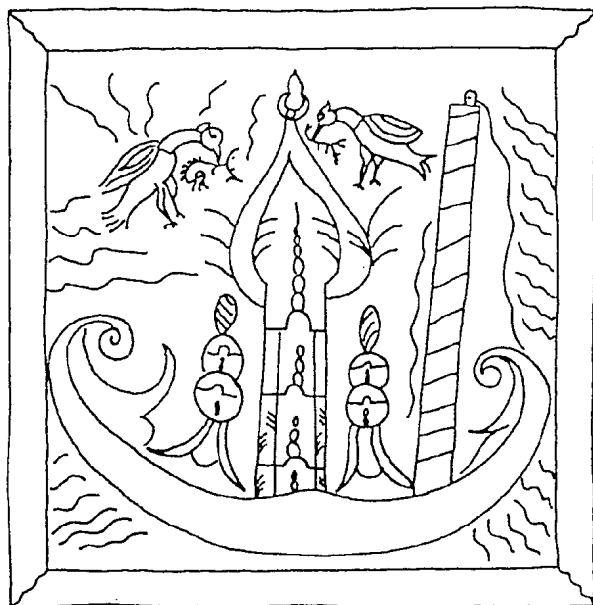

Ádámot és Évát a Paradicsomban életfajelenettel ábrázolta a mester. Ez és Noé bárkája a két leggyakoribb ábrázolt esemény az Ótestamentumból. A kigyóval viaskodó őrdaru a körösfői templomból való kazetta rajza.

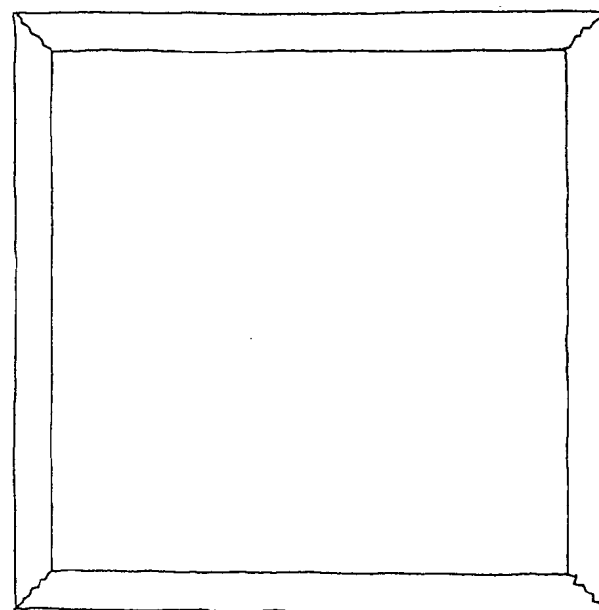
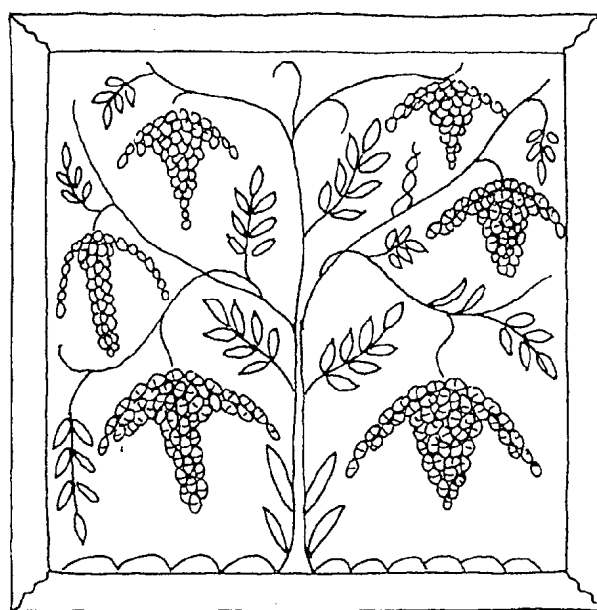
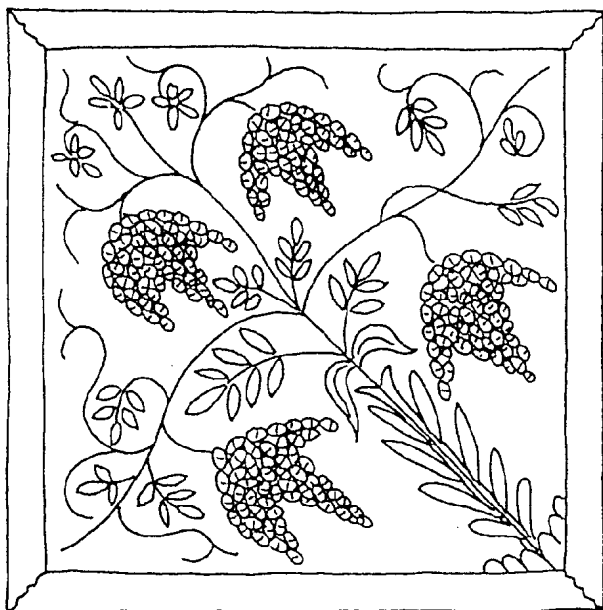
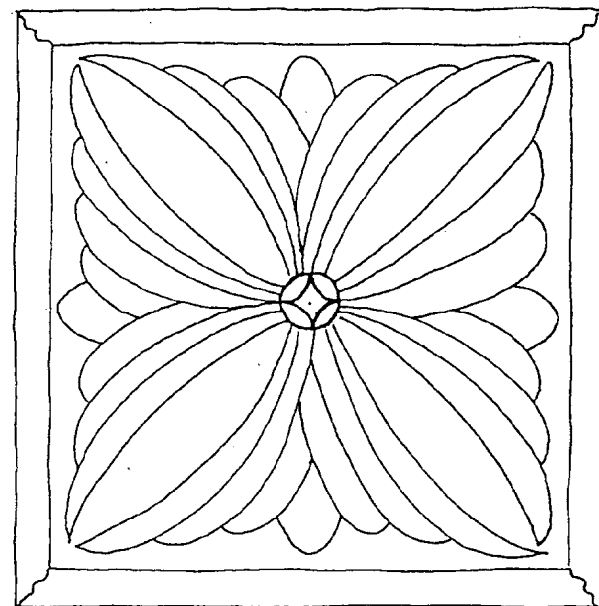
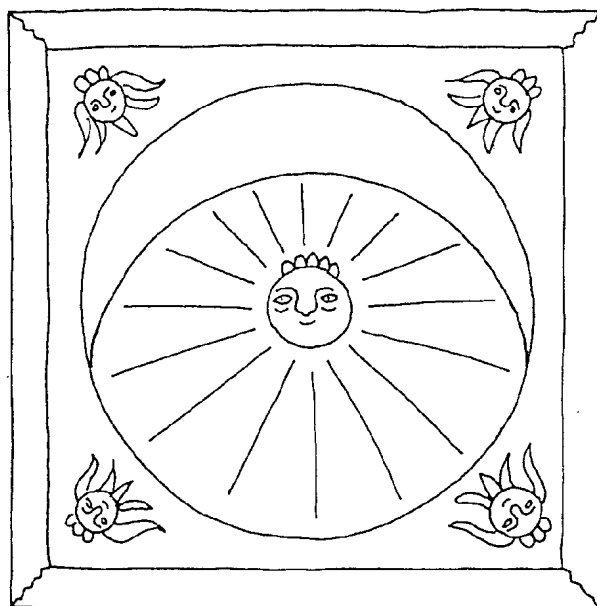
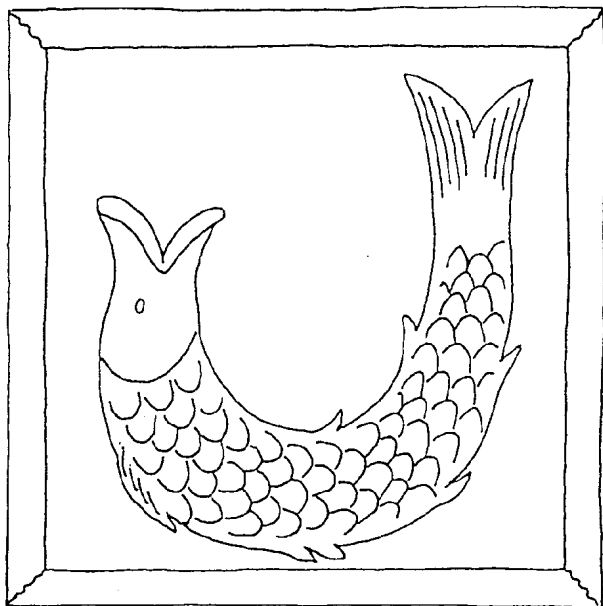

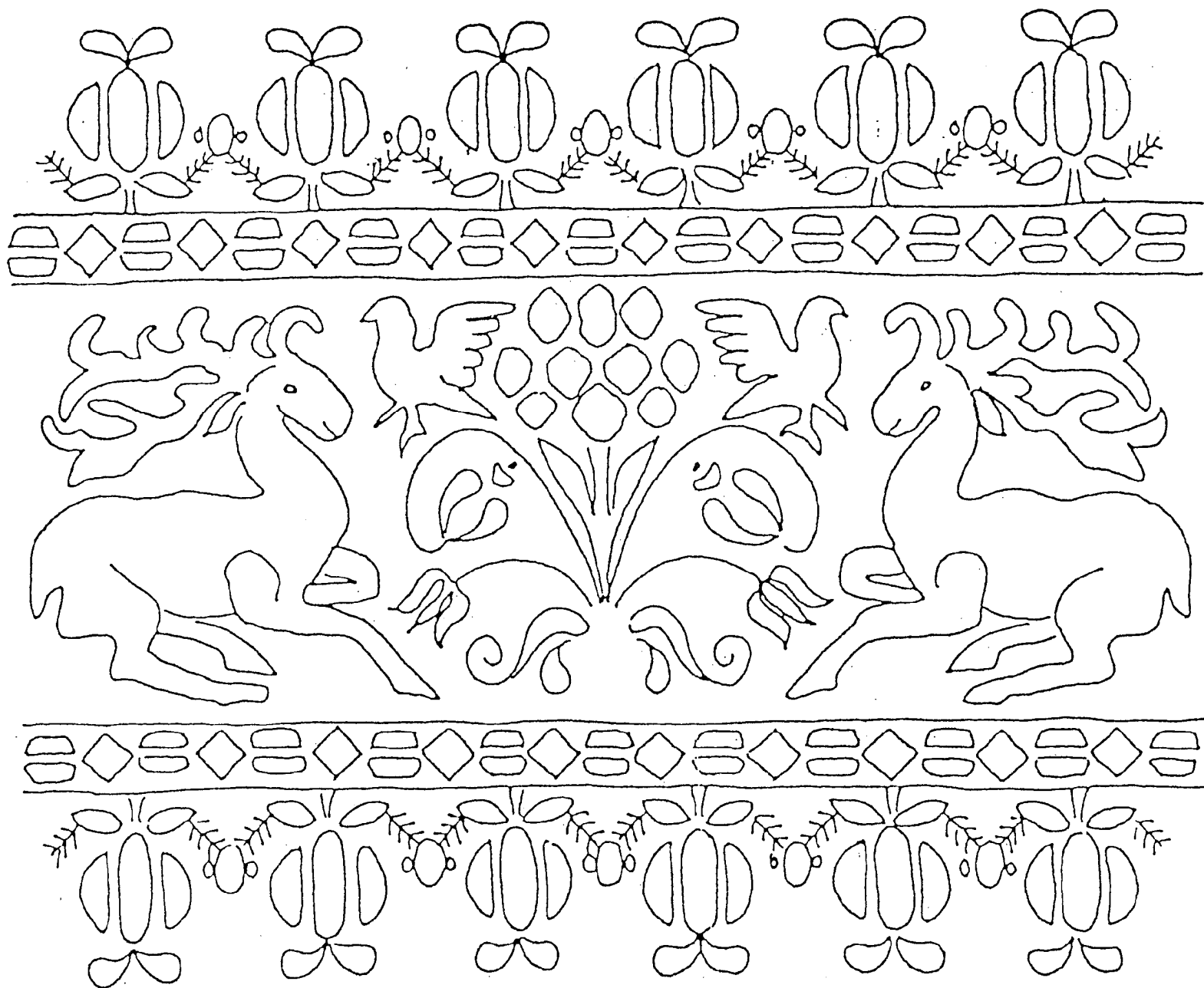
Lendületes virágminta Gyügyéről, a Felső-Tisza vidékről. Igen gyakori madárjelkép a kicsinyeit önnön yérével tápláló pelikán, Jézus jelképe az Újtestamentumból. A pelikán virággá alakulását is megfigyelhetjük egy homoródoklandi kazettán, s emlékezzünk az elpalmettásodott honfoglalás kori állatalakokra is.

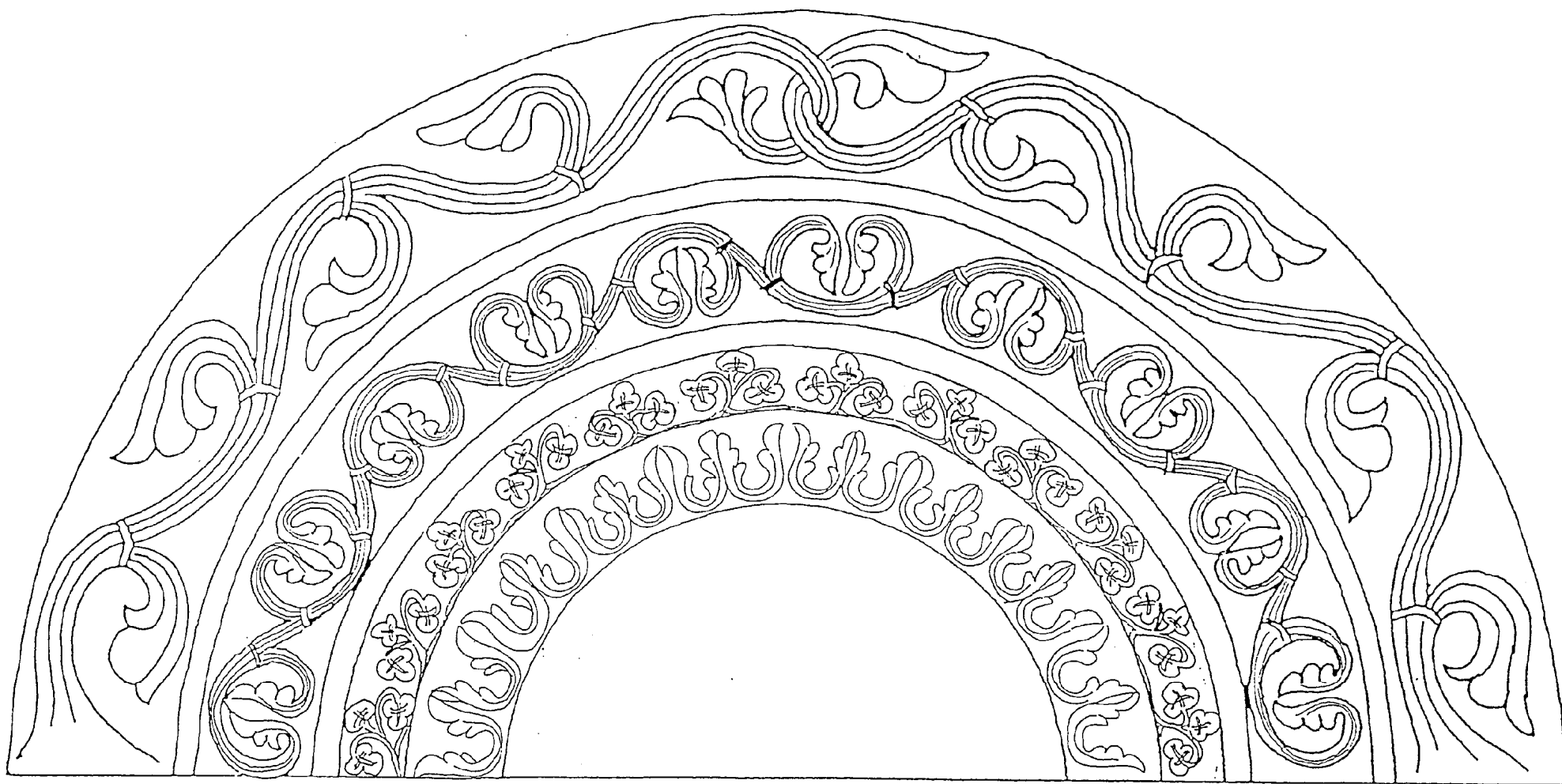
Gyügyei mennyezetkazetták: Nappal, széllel, pelikánnal, Noé bárkájával és életfával, virágzattal.

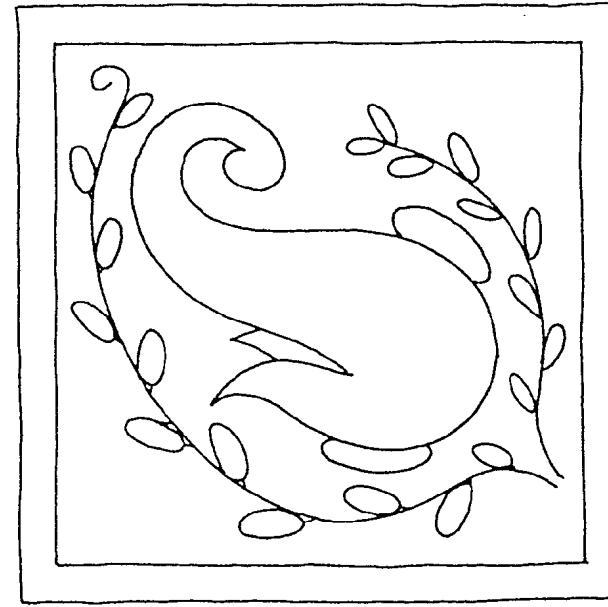
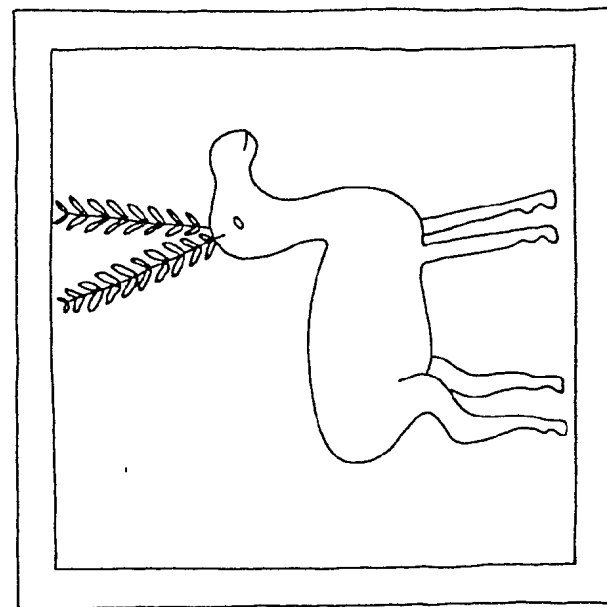
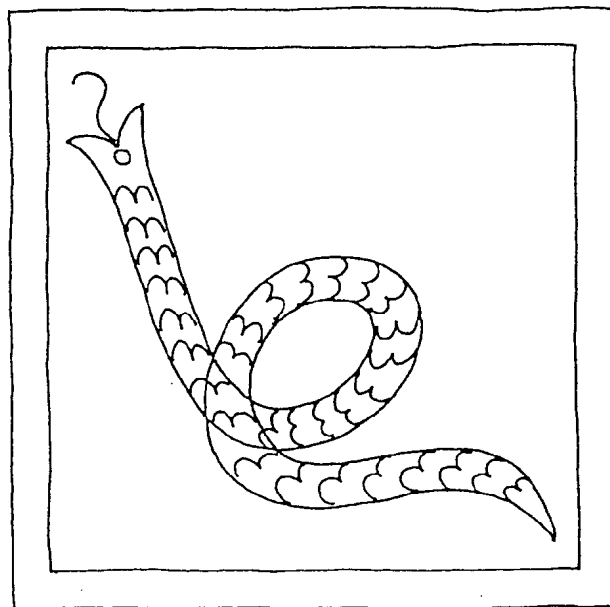
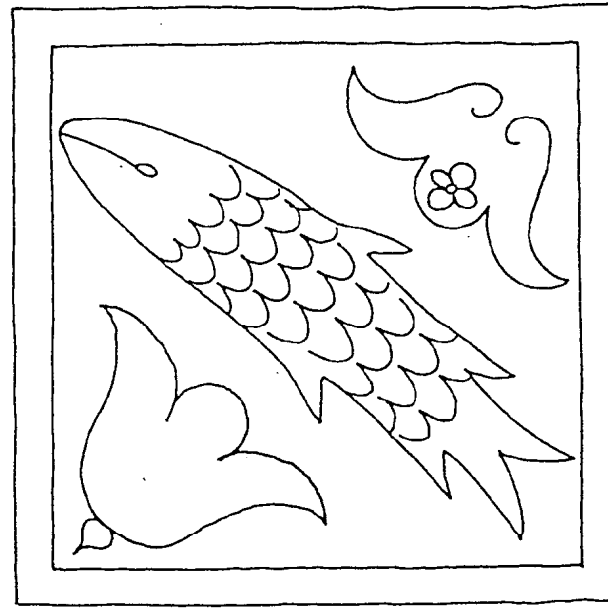
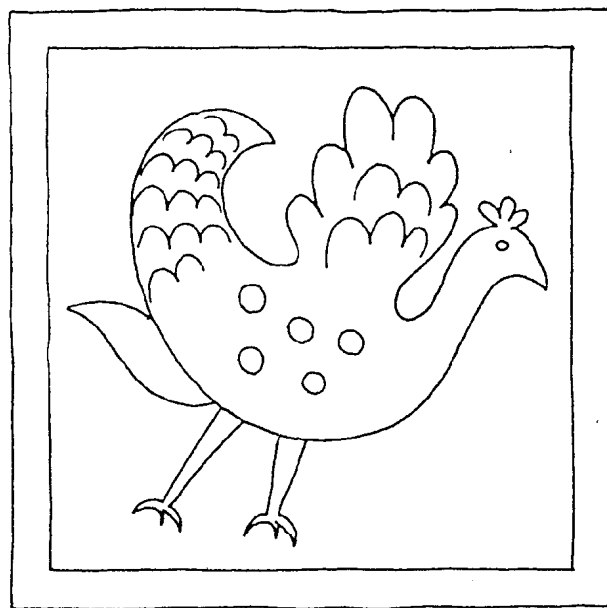
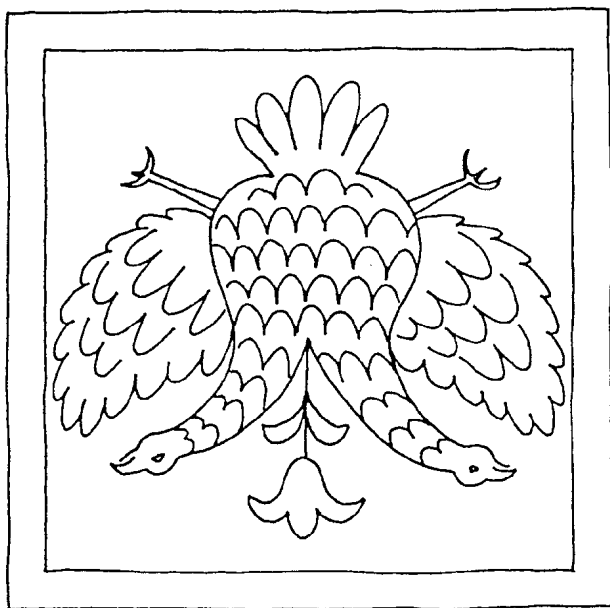
A hal is keresztény szimbólum, s a szőlőfürt is. Az üres kazetta saját rajzolatra vár./Gyügei ábrák/

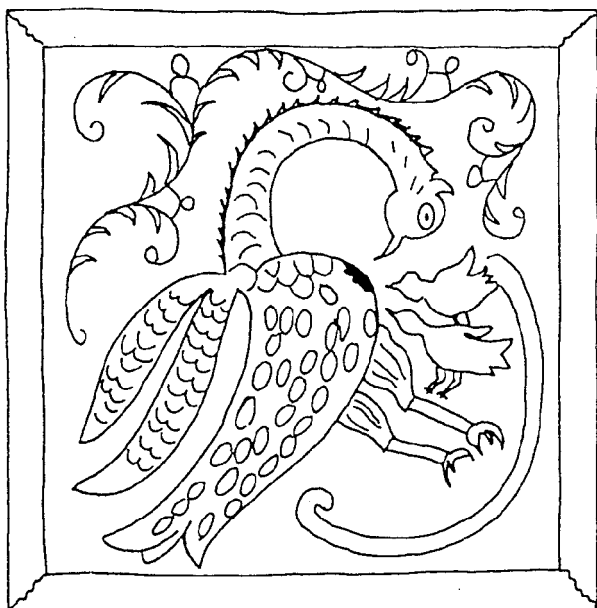
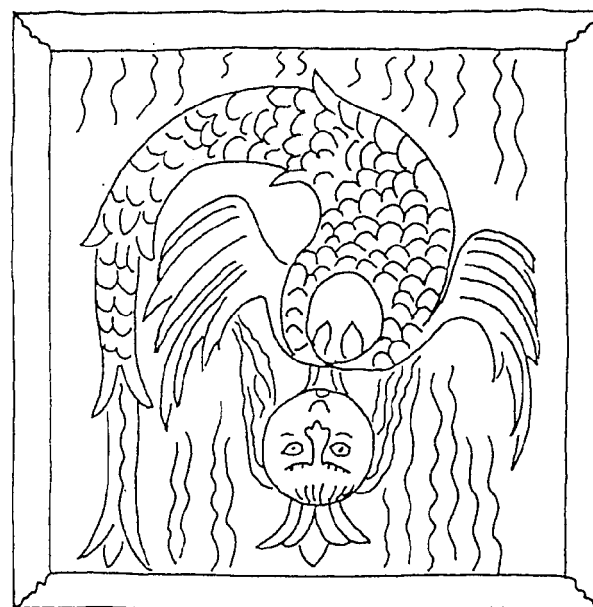
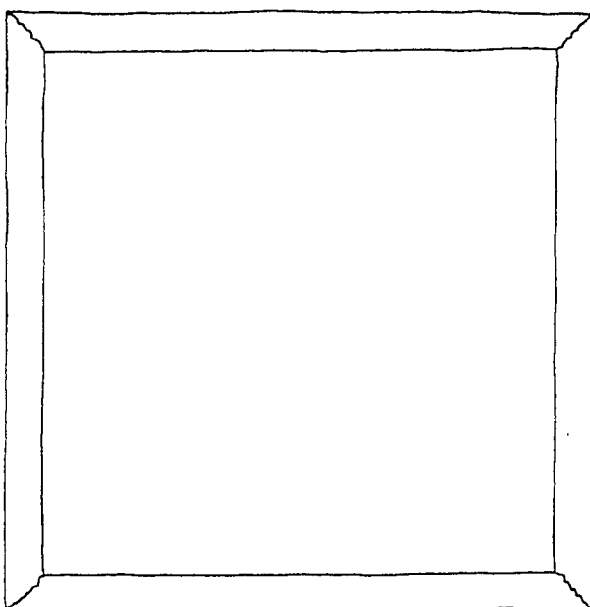
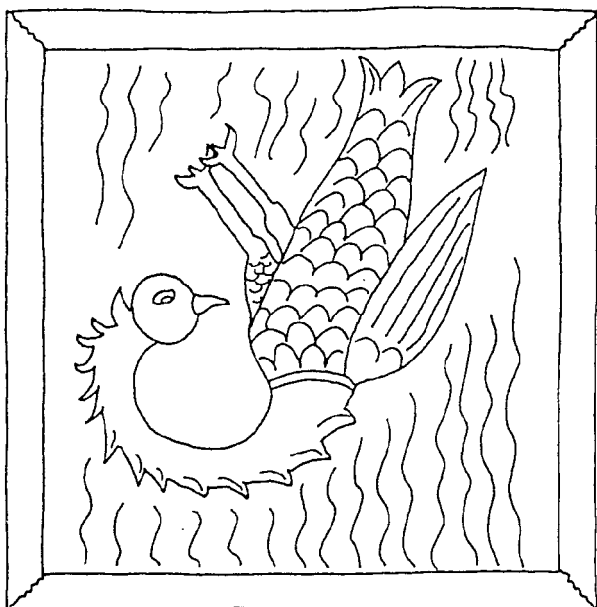
Érdekes, hogy a szőttesek világából ritkán kerül mintá mennyezetkazettákra. /Párnavég Erdélyből/

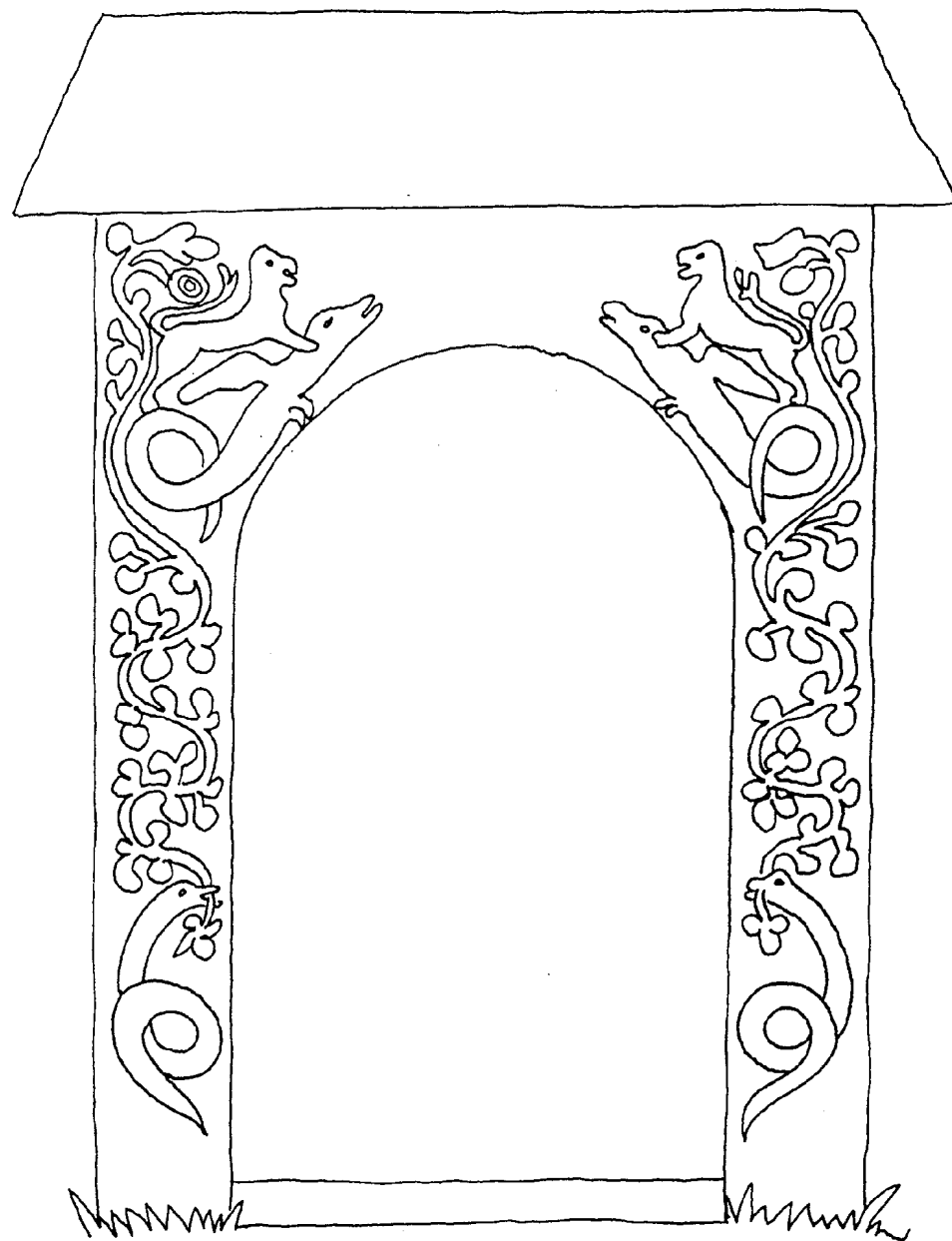
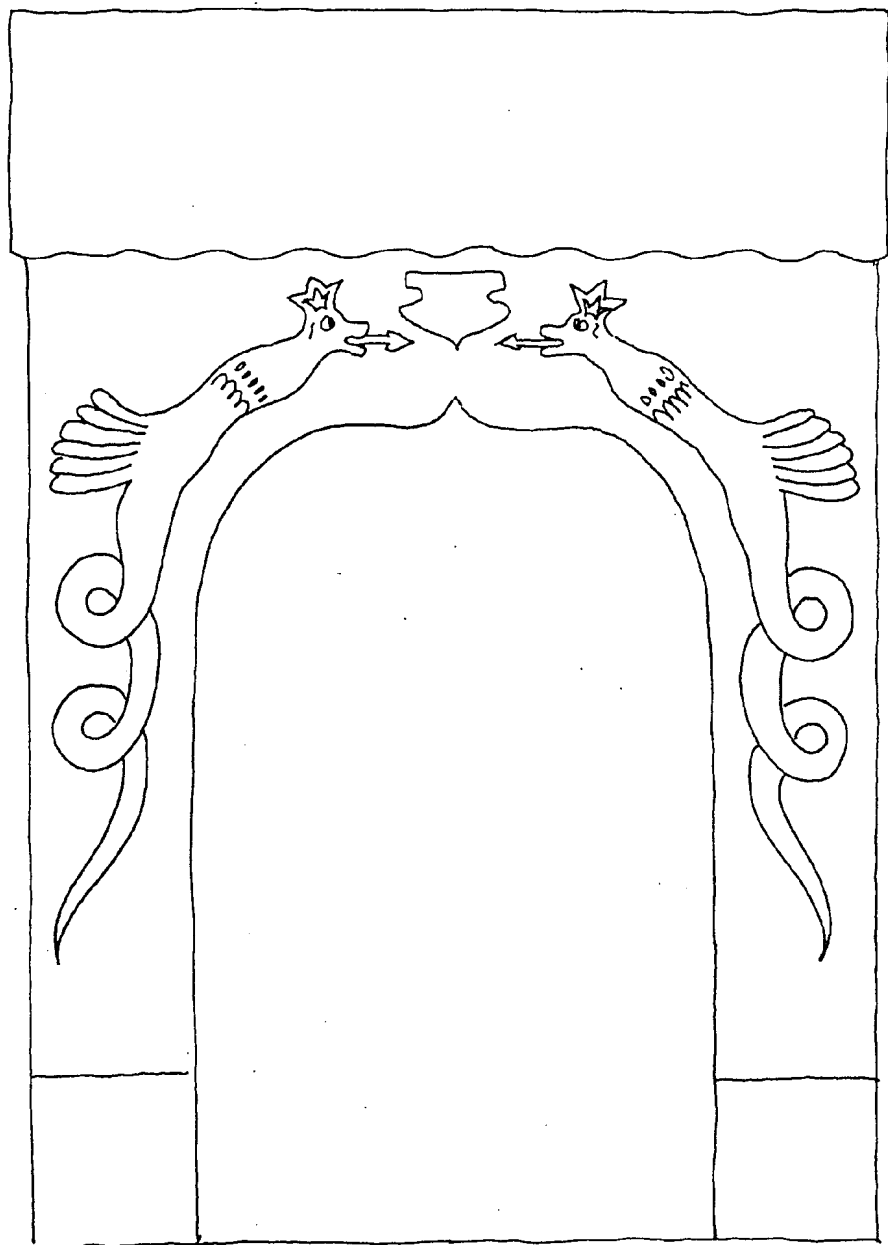
A gazdag díszítésű román kori építészetből sem került át motívum a mennyezetkazettákra. /Halmágy, v. Alsó-Fehér m./ Ezért szépen elválik a templom díszítésének egy rétege. Gondoljunk egy XIII. századi, Árpád kori templomra, melyben a Szent László legenda és a freskók XV. századiak, s a mennyezetkazetták pedig a XVII. században készültek. S ha az oltárterítő XIX. századi is, minden réteg eredetében visszamegy régi korok gondolatvilágába, s megőrzi a századokon át gyűjtött tudást jelképek és a szépség formájában.

Mennyezetkazetták Homoródoklandról /v. Udvarhely m./, az unitárius templomból. A jobb alsó kazetta az elvirágosodott pelikán.

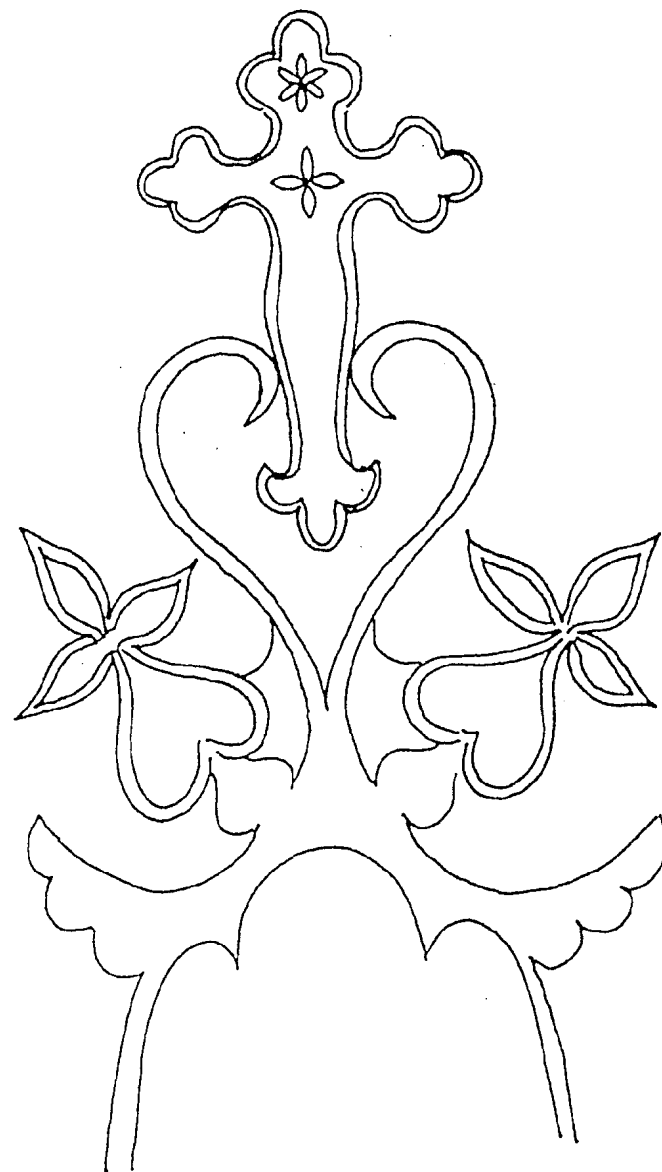
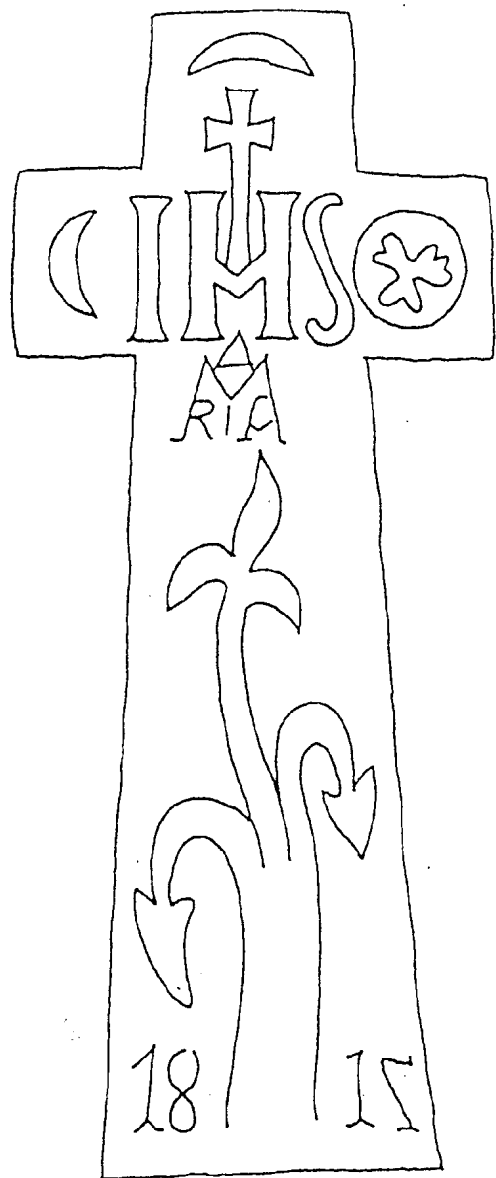

Pelikánok, sellők, tündérek vagy boszorkányok? Az élet és a képzelet ötvözetei gyűgyei kazettákon.

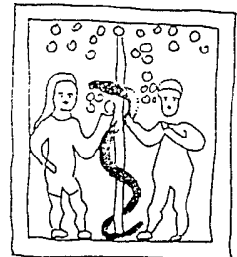
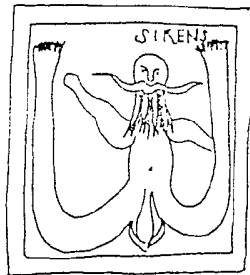
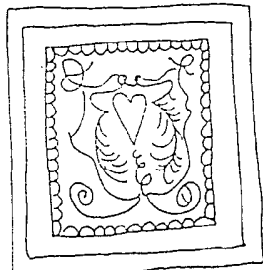
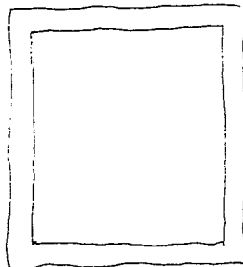
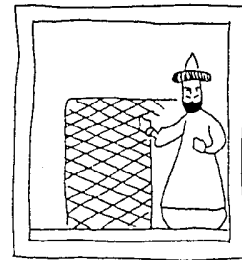
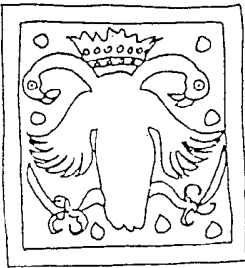
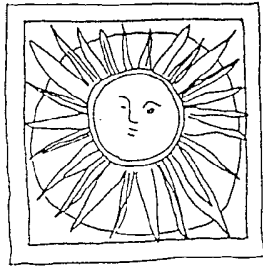
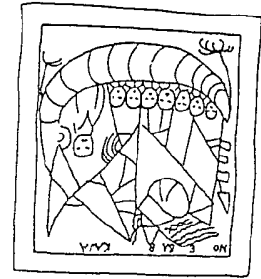
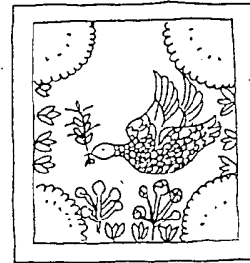
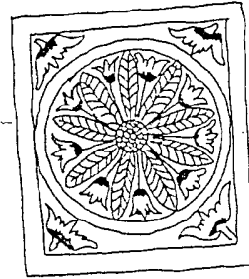
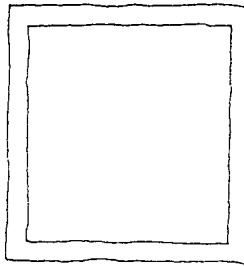
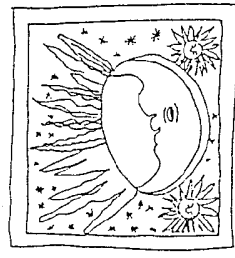
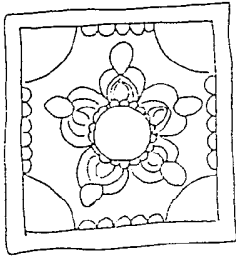
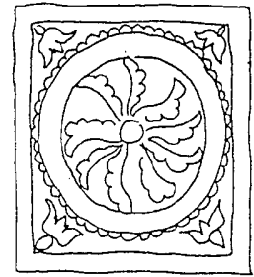
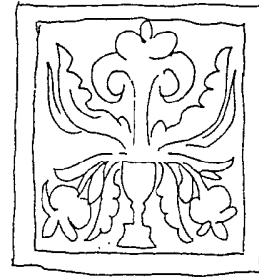
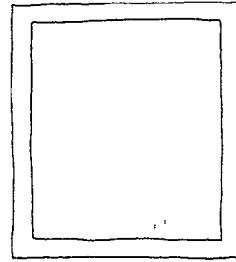
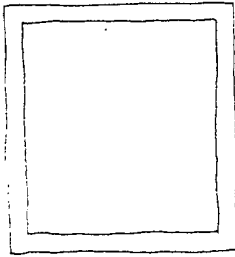
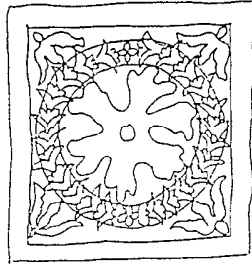

Gazdag ősi jelképkincs disziti a Nyárád menti falvak székelykapuit is: őrző sárkányok és kigyók.

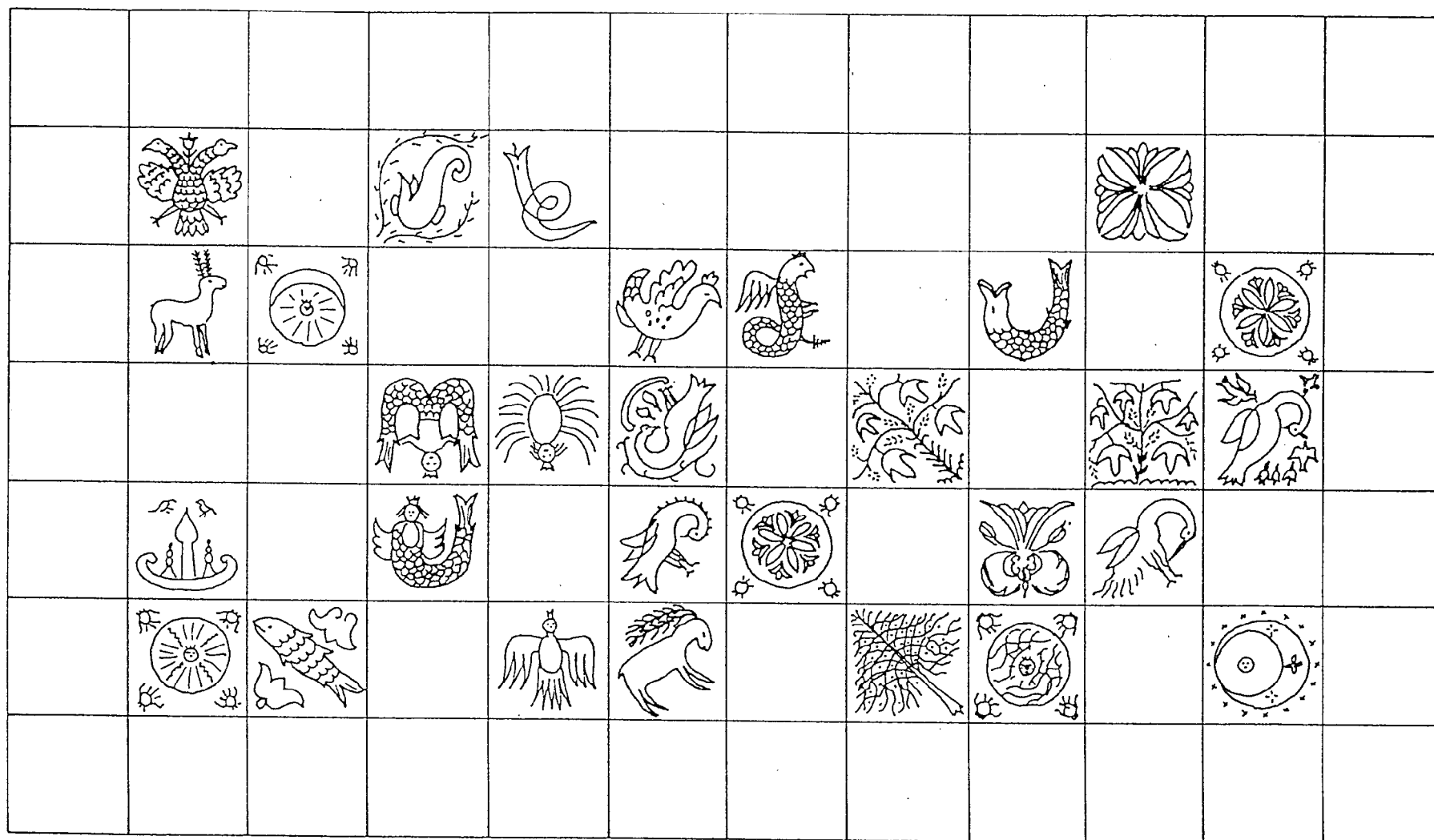

Gondolataink és az ősi jelképek az örök nyugóhelyre is elkíséri szeretteinket. A baloldali kép egy kőkereszt, s a csiksomlyói kerengőben rajzoltam, a jobboldali fa-fejfát egy kiállításon rajzoltam,

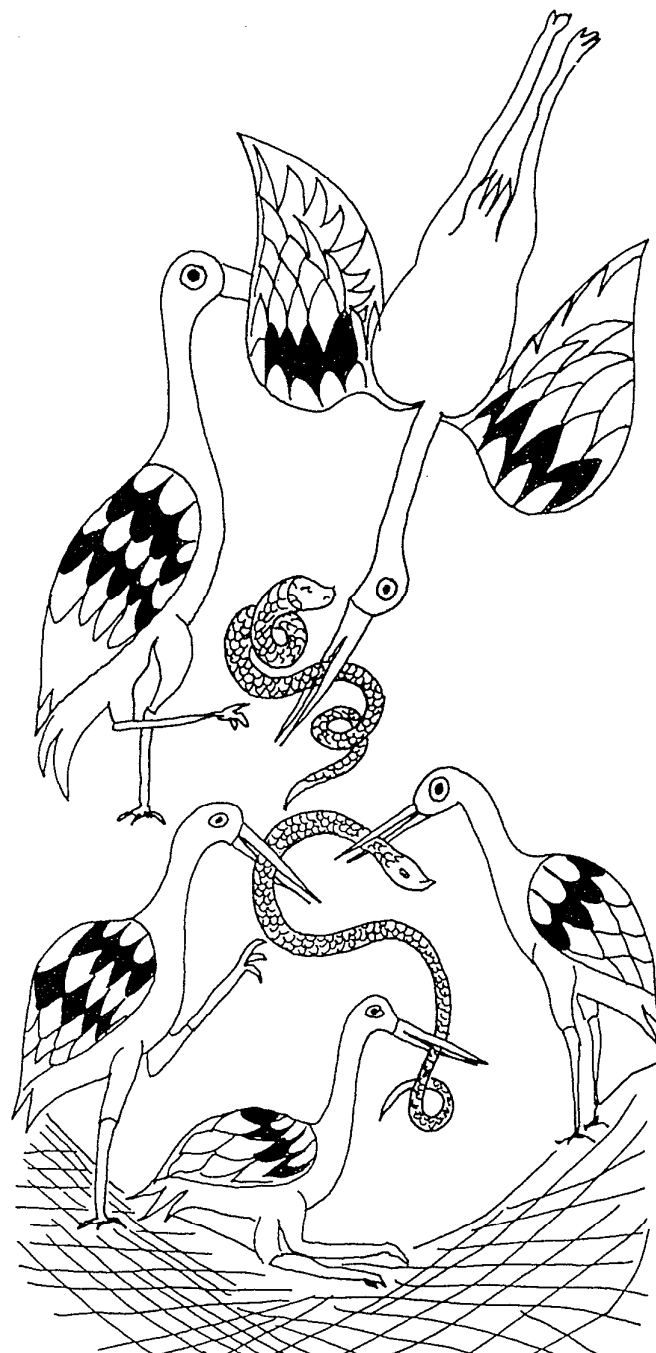
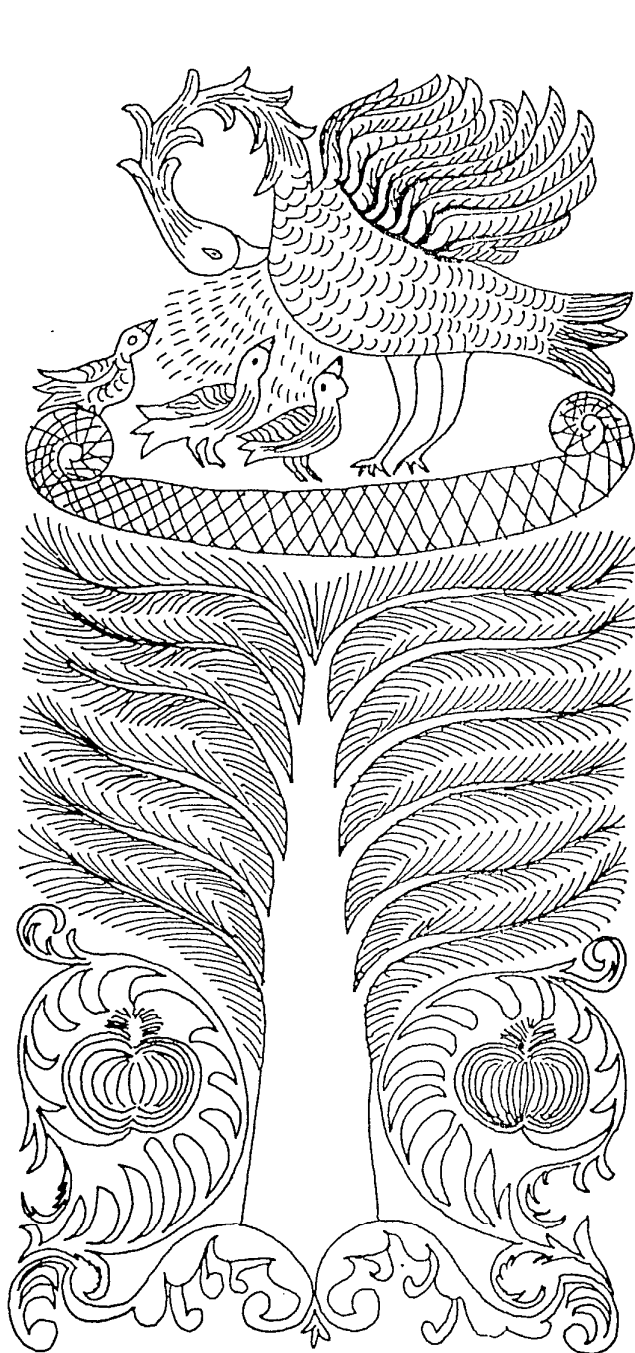
Tánc szilágysági falucska. Temploma mennyezetkazettáin vidám jeleneteket is találunk.

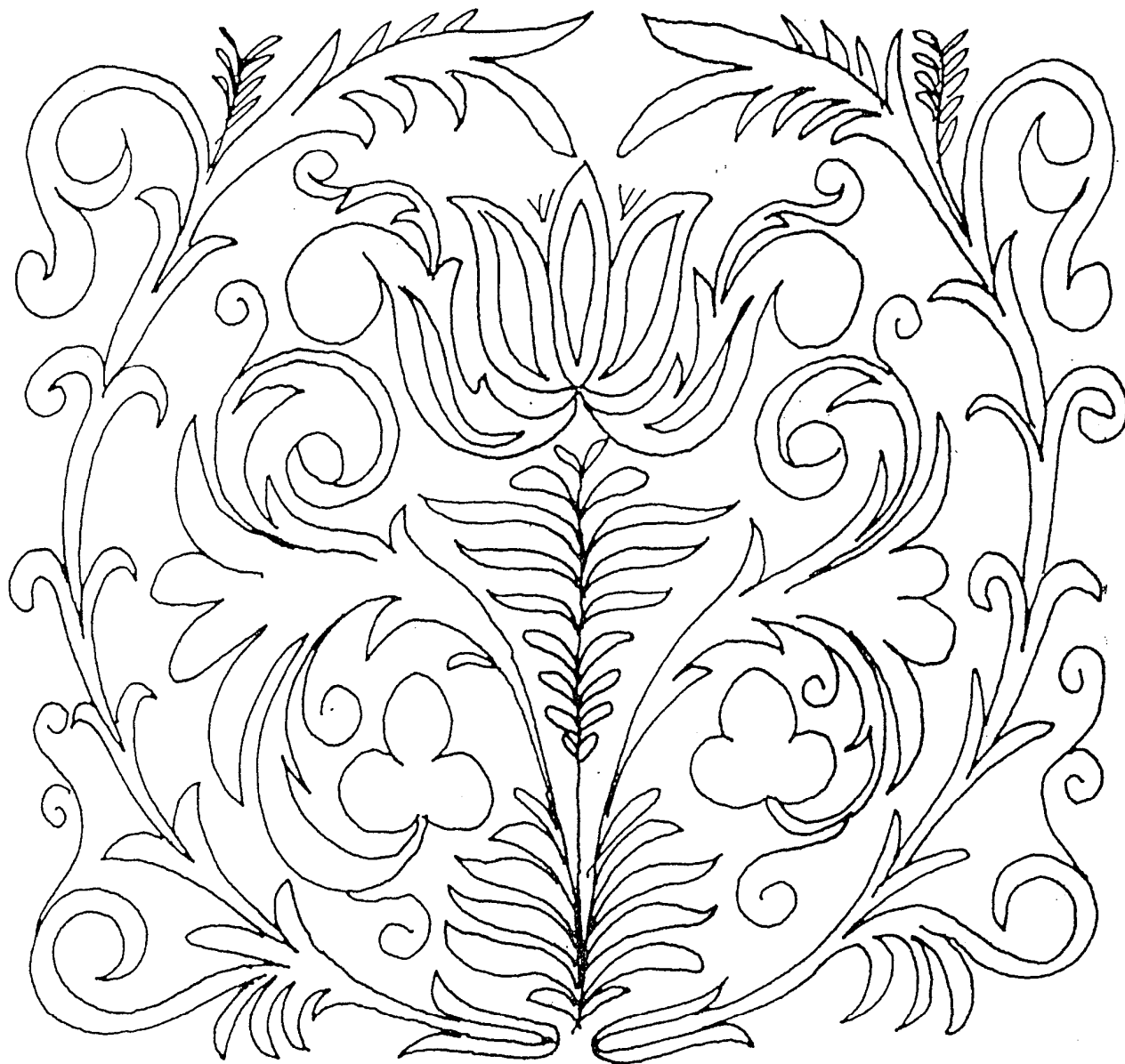
A Leuveni Katolikus Egyetem Collegium Hungaricumában a könyvtárnak különleges adottsága van. Kazettás a mennyezete, s erre többször készítettem kiállítást a magyarországi templomok kazettarajzaiból. Az 1988-as kiállításon így helyeztem el a kazettákat, a kifestőben is bemutatott rajzokból.

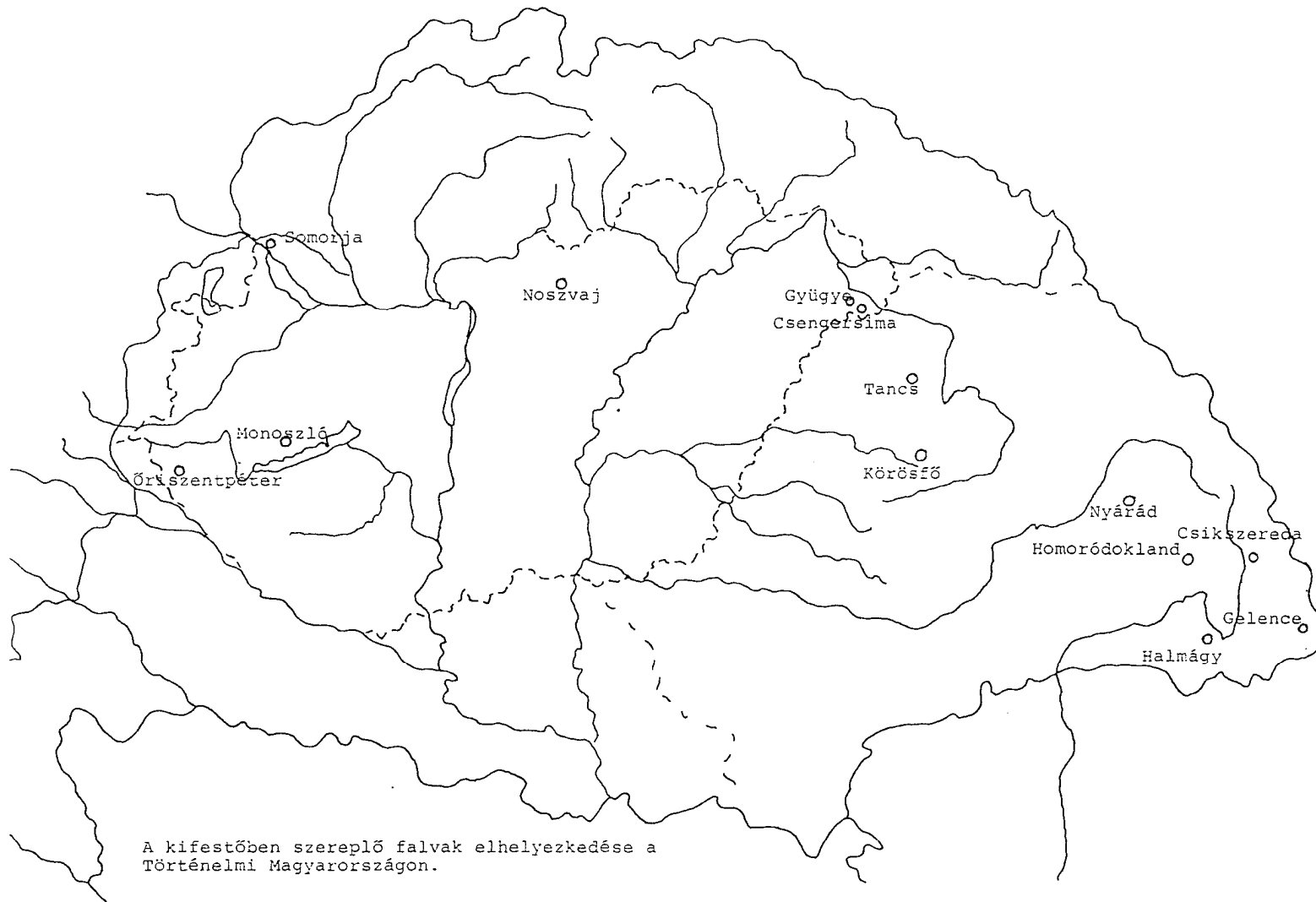
Noszvaj Heves megyei község. Templomának mennyezetkazettái ma muzeumi tárgyak. Gazdagok állatábrázolásokban. Itt egy ősi állatküzdelmi jelenetet mutatunk be. Állatküzdelmet, a mennyezetkazettákat megelőzően csak a románkori épületszobrászatban találunk, timpanonban vagy oszlopfőn.

Pelikánfészek az életfán, s a gólyák kigyótépése noszvaji mennyezetkaszettákon.

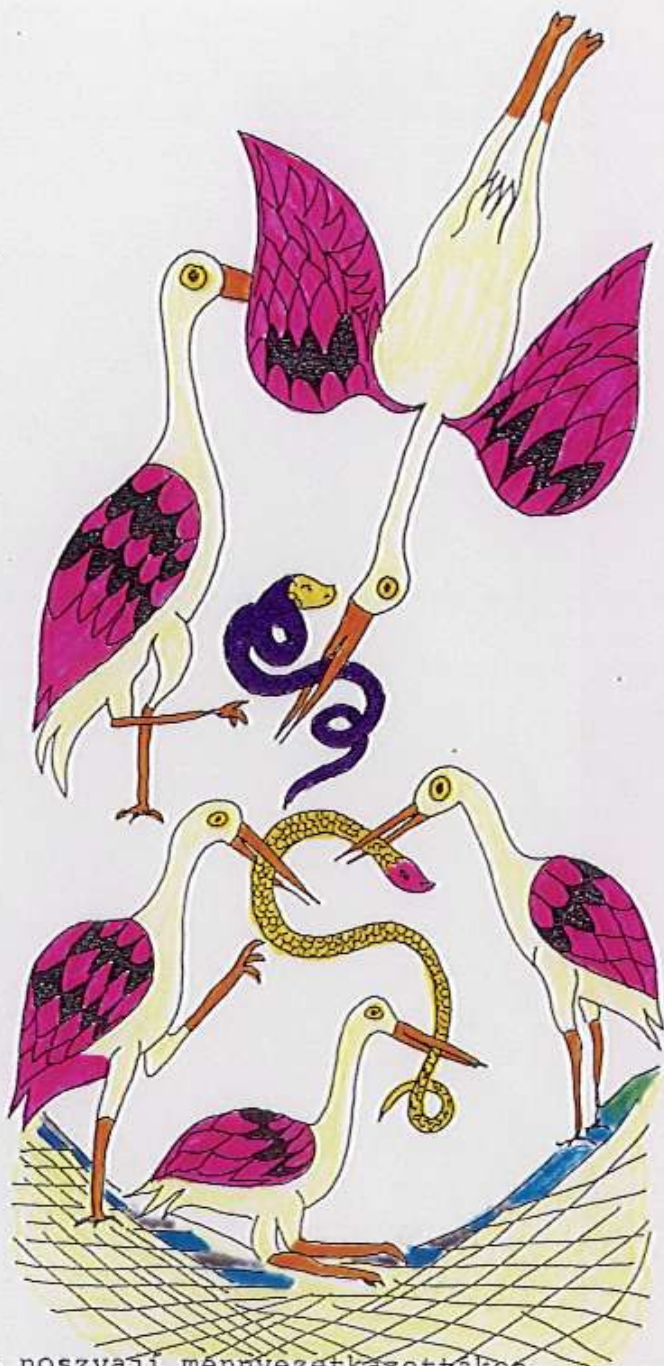

A Szent Lászlóról, a Honfoglalás koráról és a Kazettás mennyezetekről szóló rajz-összeállítást egy apa készítette a leányaival. Ez is olyan munka volt, amely sok örömet adott, s kívánjuk, hogy adjon másoknak is.

Ezt a munkánkat szüleinknek ill. nagyszüleinknek, Magyar Györgyinek és Bérczi Istvánnak ajánljuk

Hálával és szeretettel gondolunk mindazokra, akik valamilyen formában segítették munkánkat, az Eurázsiai Művészeteket bemutató kifestőkönyv-sorozat napvilágra hozását és továbbfejlesztését: Bérczi Alajos, Bíró Mária, Cech Vilmos, Czene Valéria, Csuri Károlyné, Deákné Demjén Ilona, Deák Gyula, Dobos László, Fabriczy Anikó, Földi Tivadar, Garam Éva, Gulyás Balázs, Gulyás Pálné, Jeppesen Henrik, Józsa Sándor, Kabai Sándor, Kiss Ádám, Kiss Ulrich, Kizsel Vilmos, Koleczonay Katalin, Kovács Sándor, Kubovics Imre, László Gyula, Lukács Béla, Matyasovich Henrik, Miura Yasunori, Muzslay István, Nagy Dénes, Ogawa Tohru, Pap Gábor, Papp Éva, Péter Borbála, Péter Júlia, Prokecz Antal, Sano Osamu, Sára Endréné, Szabó László, Szederkényi Tibor, Takahito Mikasa hg., Takaki Ryuji, Tóth Albert, Veszelyoszkó Endréné.

Pelikánfészek az életfán, s a gólyák kigyótépése noszvají mennyezetkazettakon.